

**020
555
666**

Rapport 2022:4

Länsstyrelsen
Stockholm

Välj att sluta – En telefonlinje för personer som utövar våld i nära relationer

Slutrapport för verksamhetsåret 2021

För mer information kontakta
Länsstyrelsens enhet för social utveckling
Tfn: 010-223 1000

Omslag: Prime

Utgivningsår: 2022

ISBN: 978-91-7937-144-9

Du hittar rapporten på vår webbplats www.lansstyrelsen.se/stockholm

Förord

Välj att sluta – telefonlinjen för dig som riskerar att skada den du älskar – tog under 2021 emot samtal från hela landet. Telefonlinjens syfte är att motivera och vägleda vuxna personer som utövar våld i nära relationer att söka behandling i sin hemkommun för att upphöra med våldet.

Att förebygga och bekämpa våld i nära relationer ligger högt på dagordningen för jämställdhetspolitiken i Sverige, och det finns en nationell strategi för området.¹ Insatser bör genomgående riktas till den eller de som utövar våld. Om inte denna grupp får det stöd och den behandling de behöver för att kunna sluta utöva våld, är det svårt att se att våldet mot utsatta skulle minska.

Varje person som ringt under året och som sedan gått vidare till att få mer långsiktig behandling är ett steg i rätt riktning för att minska våldet i nära relationer. Under året har det blivit påtagligt att det behövs ett större och tydligare grepp om våldsutövarfrågan i Sverige. Det behövs fler specialiserade verksamheter inom kommun, regioner och ideella organisationer som kan ta emot personer som utövar våld i nära relationer. I dagsläget finns det för få sådana verksamheter för att det ska finnas ett likställt stöd i hela landet.

Med denna rapport redovisar Länsstyrelsen i Stockholms län sitt arbete till Socialstyrelsen. Vi vill tacka Manscentrum, Socialstyrelsen och en rad andra myndigheter för gott samarbete under året.

Rapporten har utarbetats vid Länsstyrelsen i Stockholms län, avdelningen för hållbar tillväxt. Christina Ericson har varit projektledare. Maria Sand Vaziri har varit projektmedarbetare under projektets andra hälft.

Stockholm, februari 2022

Åsa Ryding
Länsöverdirektör

¹ Skr. 2016/17:10. En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Utdrag (kap 5) ur Mål makt och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid.

Innehåll

Sammanfattning	6
Inledning och bakgrund	7
Syfte och målgrupp	8
Förnyat uppdrag	8
Juridik	9
Organisation och samverkan	10
Manscentrum Stockholm	10
Länsstyrelserna i Sverige	10
Socialstyrelsen.....	11
Prime Public Relations i Sverige AB.....	11
Nowa Kommunikation	11
Behandlingsverksamheter i landet	11
Ekonomiska resurser för verksamheten	12
En telefonlinje för personer som utövar våld i nära relationer... 13	
Förutsättningarna för Välj att sluta 2021.....	13
Kartläggning av landets verksamheter	13
Kommunikation gentemot allmänheten och målgruppen personer som utövar våld i nära relationer	14
Vilka resultat ledde kommunikationen till?	17
Kommunikation och förankring gentemot yrkesverksamma.....	19
Den operativa verksamheten vid telefonlinjen Välj att sluta 20	
Telefonsamtalen.....	20
Tillgänglighet.....	20
Definition av våld och olika våldstyper	21
Uppföljning av samtalen via webbformulär och brukarenkät	22
Resultat från Välj att sluta 2021.....	24
Vilka ringde?	25
Fördjupande information om personerna som utövat våld	34
Analys och slutsatser.....	40
Det ringer från hela landet, men mest från storstadslänen.....	40
Hänvisningarna går fram i 65 procent av fallen.....	41
Kommunikationsinsatserna har fått målgruppen att ringa	41
Välj att sluta har nått rätt målgrupp: personer som främst utövar psykiskt våld mot en partner	43
Målgruppen har behov av stöd med andra problem också.....	44
Majoriteten av dem som ringer är män, men även kvinnor ringer....	44

Välj att sluta kan bli bättre på att nå yngre personer och hbtq-personer.....	45
Det behövs fler verksamheter för våldsutövare – Manscentrum	
Skype har varit en tillgång under 2021.....	46
Välj att sluta bör vara nära knutet till ett kunskapscentrum	46
Förutsättningarna för Välj att slutas verksamhet har varit ojämna under året. Långsiktiga och permanenta medel behövs.	47
Länsstyrelsens roll framgent.....	47
Slutsatser i korthet och utmaningar inför framtiden.....	48
Referenslista:	50
Litteratur:	50
Länkar:	51
Muntliga källor:	51
Bilaga 1	52
Förutsättningar för personal som arbetar vid en anonym telefonlinje som drivs av en privat enskild vårdgivare att bryta tystnadsplikten/sekretessen och kontakta socialtjänsten, polisen eller annan myndighet.....	52
Bilaga 2	62
Beskrivning av arbetet som utförs vid telefonlinjen Välj att sluta....	62
Bilaga 3	68
Skrivelse från Stiftelsen Manscentrums styrelse.....	68

Sammanfattning

Välj att sluta är en telefonlinje för icke-frihetsberövade vuxna personer som utövar eller riskerar att utöva våld i nära relationer, men även yrkesverksamma som möter målgruppen, våldsutsatta, närstående och allmänheten får ringa. Den riktar sig till personer som bor i hela Sverige och drivs av Länsstyrelsen Stockholm i samverkan med Manscentrum Stockholm med hjälp av statsbidrag från Socialstyrelsen. Det primära syftet med telefonlinjen är att motivera och vägleda personer som utövar våld att söka behandling för att de ska upphöra med våldet. Följande är några av slutsatserna som har dragits för verksamhetsåret 2021:

- Det finns ett behov av Välj att sluta i landet – det har ringt från alla län utom ett under en sjumånadersperiod.
- 153 av totalt 331 samtal (46 procent) under en sjumånadersperiod kom från utövare av våld och 78 procent av dessa hade aldrig sökt hjälp för sitt våldsutövande tidigare. 82 procent av personerna som ringde var män och 18 procent var kvinnor.
- Välj att sluta når huvudsakligen personer som främst utövat psykiskt våld. Detta pekar på att telefonlinjen har kunnat gripa in tidigt i våldsspiralen och erbjuda personerna stöd innan våldet eskalerat.
- Hänvisningarna till behandlingsverksamheterna i landet går fram i hög utsträckning. En uppföljning med 64 procents svarsfrekvens visar att minst 65 procent av de personer som fått en hänvisning till en verksamhet har ringt vidare till den.
- Välj att slutas kommunikationsinsatser visar goda resultat och har fått målgruppen att ringa. När den kontinuerliga annonseringen om telefonlinjen via Google, sociala medier och andra digitala plattformar ökade i september uppstod ett trendbrott och antal samtal per månad lade sig därefter på en högre nivå än tidigare.
- Välj att sluta bör vara nära knutet till ett kunskapscentrum med samordningsansvar för återfallsförebyggande insatser för personer som utövar våld mot närstående. Telefonlinjens verksamhet är kunskapsalstrande och det är viktigt att den kunskapen tas om hand av en aktör som har en samordnande roll. Välj att sluta behöver i sin tur knytas till systematiskt kvalitets- och uppföljningsarbete.
- Långsiktiga och permanenta medel behövs för Välj att sluta. Den ojämna finansieringen av telefonlinjen under 2021, med lägre budget än förväntat till en början och sedan en utökad budget i slutet av året gjorde det svårt att bedriva arbetet. Detta har påverkat Välj att slutas verksamhet negativt genom minskade öppettider och låg synlighet.

Inledning och bakgrund

Våld i nära relationer är ett globalt samhälls- och folkhälsoproblem med allvarliga konsekvenser. I Brottsförebyggande rådets (BRÅ) nationella kartläggning av brott i nära relationer uppgav 7,0 procent av kvinnorna och 6,7 procent av männen att de utsattes för brott i en nära relation under 2012.² Under en livstid uppskattade 25 procent av kvinnorna och knappt 17 procent av männen att de utsatts för relationsvåld.³ Det finns även forskning som visar att kvinnor i högre utsträckning utsätts för det våld som ger större konsekvenser såväl psykiskt som fysiskt, och där våldet är upprepat.⁴ Trots den statistik som finns att tillgå på området är det dock svårt att uppskatta den totala omfattningen av våldet. Mörkertalet är stort.

Att förebygga och bekämpa våld i nära relationer ligger högt på dagordningen för jämställdhetspolitiken i Sverige, och det finns numera en nationell strategi på området.⁵ Den tioåriga strategin betonar särskilt att det behövs förebyggande insatser för att våldet ska upphöra. Under området förebyggande åtgärder kan insatser gentemot de personer som utövar våld placeras, så kallade återfallsförebyggande åtgärder. Om inte denna grupp får det stöd och den behandling de behöver för att kunna sluta utöva våld, är det svårt att se att våldet mot utsatta skulle minska.

Under senare år har olika offentliga utredningar uppmärksammat behovet av ett utökat arbete med stöd till våldsutövare i nära relationer. Carin Götblad föreslog i utredningen *Våld i nära relationer – en folkhälsofråga* ett antal möjliga åtgärder för att förebygga våld i nära relationer, däribland en nationell stömlinje för våldsutövare.⁶ Även utredningen *Att bryta ett våldsamt beteende – återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld* (2018:37) ställde sig positiva till att upprätta en nationell telefonlinje.⁷

I Sverige har det inte funnits någon gemensam ingång som underlättar kontaktvägar till stöd och hjälp för de personer som utövar eller riskerar att utöva våld i nära relationer. De verksamheter som vänder sig till personer som utövar våld i Sverige har ofta inte resurser till utåtriktat kommunikationsarbete, vilket gör att allmänheten kan ha låg kännedom om att de överhuvudtaget finns. En gemensam ingång för dessa verksamheter kan alltså vara en god idé för att få fler personer i behandling.

² Brottsförebyggande rådet. Brott i nära relationer. En nationell kartläggning. Rapport 2014:8. s. 7.

³ Brottsförebyggande rådet. Statistik utifrån brottstyper. Våld i nära relationer.

<https://www.bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/vald-i-nara-relationer.html> (211124)

⁴ Brottsförebyggande rådet. Våld mot kvinnor och män i nära relationer. Våldets karaktär och offrens erfarenheter av kontakter med rättsväsendet. Rapport 2009:12. s. 6.

⁵ Skr. 2016/17:10. En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Utdrag (kap 5) ur Mål makt och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid.

⁶ SOU 2014:49. Våld i nära relationer – en folkhälsofråga. s.17.

⁷ SOU 2018:37 Att bryta ett våldsamt beteende – återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld. s. 231.

I februari 2019 startade Länsstyrelsen Stockholm i samverkan med Manscentrum Stockholm, på regeringens uppdrag, en telefonlinje som heter Välj att sluta. Medel tillhandahölls via statsbidrag från Socialstyrelsen. Under nästan två år var telefonlinjen en pilotverksamhet i Skåne och Stockholms län, och under 2021 öppnade Välj att sluta upp för att ta emot samtal från hela landet.

Syfte och målgrupp

Det långsiktiga syftet med en telefonlinje för personer som utövar eller riskerar att utöva våld i nära relationer är att få våldet att upphöra. Detta genom att fånga upp målgruppen samt vägleda och motivera personerna att söka, och sedan genomgå behandling. Telefonlinjen finns till för att förenkla kontaktvägarna till professionell hjälp, vilket i sin tur antas leda till att fler personer får stöd för att upphöra med sitt våldsamma beteende. Telefonsamtalen till Välj att sluta antas även i sig självt bidra med stöd i stunden och kan förstärka den motivation som gjorde att personen ringde från första början. Det finns även en önskan om att personerna ska ringa så tidigt som möjligt i våldsspiralen för att kunna bryta våldsbeteendet innan det har eskalerat.

Målet under 2021 har varit att sprida kännedomen om telefonlinjen till både allmänheten och yrkesverksamma.

Välj att slutas primära målgrupp är ej frihetsberövade vuxna personer som utövar våld eller riskerar att utöva våld i en parrelation. Sekundära målgrupper är yrkesverksamma inom exempelvis socialtjänst, polis och civilsamhället. Våldsutsatta personer och närstående som har frågor om telefonlinjen och dess verksamhet kan också ringa.

"Våld är varje handling riktad mot en annan person, som genom denna handling skadar, smärtar, skrämmar eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från något den vill"

Förnyat uppdrag

I januari 2021 fick Länsstyrelsen i Stockholms län förnyat uppdrag via statsbidrag från Socialstyrelsen "...för verksamheten med en telefonlinje för våldsutövare..."⁸ samt för att "...följa upp denna verksamhet med utgångspunkt i den uppföljning som Socialstyrelsen redovisade den 16 december

⁸ S2019/04465 S2020/09593 (delvis). Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Socialstyrelsen. Socialdepartementet.

2020.”⁹ Socialstyrelsen har i uppdrag av regeringen att följa Länsstyrelsens arbete och att redovisa det till regeringen senast den 15 april 2022. Det förnyade uppdraget kom efter det att Länsstyrelsen presenterat resultatet från pilotstudien i december 2020.¹⁰ Utifrån den öppna formuleringen i regleringsbrevet (där pilotlänen inte längre nämndes) samt det faktum att;

- pilotprojektet fallit väl ut,
- målgrupper från andra län än Skåne och Stockholm redan börjat ringa och att
- yrkesverksamma från övriga landet hört av sig och uttryckt behov av telefonlinjen

gjordes verksamheten tillgänglig för hela Sveriges befolkning från januari 2021.

Juridik

En telefonlinje som riktar sig till målgruppen våldsutövare kan rendera samtal av allvarlig karaktär. Det kan till exempel röra sig om att en person som ringer in avslöjar att hen är i begrepp att begå ett allvarligt brott, eller att information om att ett barn far illa framkommer. Av den anledningen har Länsstyrelsen låtit göra en rättsutredning av vilka lagar och regler som gäller för Manscentrum (en ideell stiftelse som arbetar enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) med legitimerad personal). Rättsutredningen är utförd av JP Infonet AB och finns bifogad som bilaga 1.

⁹ Ibid.

¹⁰ Länsstyrelsen Stockholm. Vålj att sluta – En telefonlinje för personer som utövar våld i nära relationer - Slutrapport för en pilotverksamhet. Rapport 2020:17.

Organisation och samverkan

Flera olika myndigheter, organisationer och privata företag har på olika sätt varit med i arbetet med telefonlinjen Välj att sluta under 2021. I detta kapitel presenteras de som Länsstyrelsen har samarbetat mest med, och vilken roll de haft i arbetet samt vilka ekonomiska resurser verksamheten haft.

Manscentrum Stockholm

Länsstyrelsen ingick 2018 ett samverkansavtal med Stiftelsen Manscentrum Stockholm för att bygga upp och driva telefonlinjens operativa verksamhet under de år Välj att sluta var en pilotverksamhet. 2021 förnyades samverkansavtalet, men nu för att gälla hela landet istället för enbart Skånes och Stockholms län. Beslutet att ingå fortsatt samverkan baserades på stiftelsens långa erfarenhet av förändringsarbete med våldsutövare samt att de under många varit drivande i Rikskriscentrum (en riksorganisation för professionellt behandlingsarbete mot våld i nära relationer). Engagemanget i Rikskriscentrum har gjort att de har god kännedom om övriga verksamheter i Sverige.

En person från Manscentrums behandlingsverksamhet har tagit ansvaret som operativt ansvarig för driften av telefonlinjen. Utöver denne person har tre personer med relevant utbildning och erfarenhet anställts för att svara i telefonen. Två på halvtid¹¹ och en på heltid. En ändamålsenligt lokal har inretts och utrustats.

Representanter för Manscentrum och Länsstyrelsen träffas en gång i månaden i en styrgrupp¹² och fattar tillsammans beslut av såväl strategisk som operativ karaktär.

Länsstyrelserna i Sverige

Övriga länsstyrelser i Sverige har inte haft några särskilda medel för att arbeta med spridning av Välj att sluta i sina län. De får dock generella anslag från regeringen för att stödja genomförandet av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.¹³ Länsstyrelserna i Sverige har arbetat med att öka kännedomen om Välj att sluta i sina län, genom bland annat; informationsutskick, seminarier och konferenser, främst till yrkesverksamma.

¹¹ Under perioden 210101 – 210901 arbetade dessa två personer 25 procent vardera.

¹² I styrgruppen har ordföranden för Manscentrum, verksamhetsansvarig för Manscentrum, operativt ansvarig för Välj att sluta (anställd hos Manscentrum), en telefonrådgivare vid Välj att sluta (anställd hos Manscentrum, projektledaren för Välj att sluta (anställd hos Länsstyrelsen) och ansvarig enhetschef (vid enheten för social utveckling, Länsstyrelsen) deltagit.

¹³ S2017/07420/JÄM. Regionalt uppdrag att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen fick i regeringsbeslut S2019/04465 S2020/09593 (delvis)¹⁴ i uppdrag att förmedla bidrag till Länsstyrelsen för verksamheten med en telefonlinje för våldsutövare, samt att följa upp denna verksamhet med utgångspunkt i den uppföljning som Socialstyrelsen redovisade den 16 december 2020. Socialstyrelsen har bland annat varit behjälpliga med att ge synpunkter på ett frågeformulär som konstruerades för uppföljning av telefonsamtalen, bistått med att bearbeta statistik samt med att skriva sin egen rapport till regeringen om telefonlinjen.

Prime Public Relations i Sverige AB

Prime är den kommunikationsbyrå som efter upphandling haft uppdraget att i nära samråd med Länsstyrelsen bistå Välj att sluta med strategi och kommunikation av telefonlinjen för att på bästa sätt nå ut till målgrupperna. Prime har även producerat kommunikationsmaterial.

Nowa Kommunikation

Nowa är den mediebyrå som efter upphandling haft uppdraget att köpa annonsplatser i sociala medier och på andra digitala platser. De har agerat rådgivare till verksamheten och tagit fram de strategiskt mest relevanta platserna att annonsera på för nå målgruppen personer som utövar våld.

Behandlingsverksamheter i landet

De verksamheter som tar emot hänvisningar från Välj att sluta har olika hemvist och är organiserade på olika sätt. En kartläggning av landets verksamheter har gjorts med hjälp av länsstyrelsernas utvecklingsledare i alla län. De flesta verksamheter är kommunala och knutna till socialtjänsten på något sätt. Några är ideella verksamheter och några hör till regionerna. Vissa verksamheter är större och tar emot personer från flera olika kommuner och andra ligger helt inom ordinarie socialtjänst. Verksamheterna har också vitt skilda förutsättningar för sitt arbete. I en kommun kan det finnas en verksamhet med personal utbildade för det specifika uppdraget med erfarenhet av längre samtalsserier med personer som utövar våld, och i en annan kommun kan insatsen till våldsutövare bestå av ett par samtal med en socialsekreterare på exempelvis barn- och familjeenheten. I kapitlet ”En telefonlinje för personer som utövar våld” beskrivs hur kartläggningen av verksamheterna i landet gick till.

Projektgruppen för Välj att sluta ställde inför pilotprojektet 2019–2020 upp ett antal kvalitetskriterier som ansågs viktiga att ha på plats vid arbete med målgruppen våldsutövare i nära relationer. Dessa kriterier stämde av med behandlingsverksamheter i Skåne och Stockholm. Kriterierna baseras på arbetsgruppens mångåriga erfarenhet och kunskap inom området samt delvis

¹⁴ Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Socialstyrelsen. S2019/04465 S2020/09593 (delvis).

på de krav som Rikskriscentrum¹⁵ ställer på de verksamheter som vill bli medlemmar i denna organisation. Kvalitetskriterierna är:

- Att personalens utbildningsnivå är socionom eller likvärdig utbildning tillsammans med grundläggande psykoterapiutbildning (steg 1) samt att de har kunskap om våld i nära relationer.
- Att personalen får regelbunden handledning.
- Att partnerkontakt/säkerhetsarbete med den som utsatts för våldet utförs.¹⁶
- Att organisationen, där behandlingen utförs, är stabil och inte bedrivs i projektform.

Ekonomiska resurser för verksamheten

Länsstyrelsen har erhållit sammanlagt 6 350 000 kronor i statsbidrag från Socialstyrelsen för 2021. Dock inleddes arbetet för 2021 med en årsbudget om 4 350 000 kronor.¹⁷ Denna summa förväntades vara hela årsbudgeten för verksamheten. De ytterligare 2 miljonerna tillkom i vårändringsbudgeten och var Länsstyrelsen tillhanda i september 2021, vilket gjorde att telefonlinjen hade en ojämn finansiering över året. Av de sammanlagda medlen har 2 700 000 av dessa gått till den operativa driften av telefonlinjen (personal, lokal, teknisk utrustning, datasystem, telefonväxel mm).¹⁸ 3 650 000 miljoner har gått till personalkostnader hos Länsstyrelsen, upphandling av kommunikationsbyrå och mediebyrå med mera.

¹⁵ Rikskriscentrum är en riksorganisation för professionellt behandlingsarbete mot våld i nära relationer och organiserar mottagningar som bedriver professionellt behandlingsarbete mot våld i nära relationer genom rådgivning, samtalsstöd och/eller behandling till personer som använder eller riskerar att börja använda våld mot en närstående (www.rikskriscentrum.se)

¹⁶ Socialstyrelsen. Partnerkontakt: Säkerhetsarbete med våldsutsatta personer när våldsutövaren går i behandling. En studie av en försöksverksamhet. Stockholm: Socialstyrelsen. 2015. Från och med 1 augusti 2021 hör det även enligt 5 kap. 11 § SoL till socialnämndens uppgifter att särskilt beakta utsattas säkerhet när insatser till den som utövar våld beslutas (<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/meddelandeblad/2021-6-7504.pdf>)

¹⁷ I Socialstyrelsens regleringsbrev från december 2021 avsattes 4,5 miljoner till telefonlinjen, varav Socialstyrelsen behöll 150 000 kronor för sitt eget arbete (Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Socialstyrelsen. S2019/04465 S2020/09593 (delvis).)

¹⁸ Fram tills vårändringsbudgeten tillkom hade dock den operativa driften 2,2 miljoner i årsbudget.

En telefonlinje för personer som utövar våld i nära relationer

Förutsättningarna för Välj att sluta 2021

I slutredovisningen för Välj att slutas pilotverksamhet i december 2020 påtalades behovet av utökade medel för att fortsatt kunna bedriva verksamheten. Detta togs inte i beaktande och Välj att sluta fick i ett sent skede reda på att verksamheten skulle få betydligt mindre medel än vad den operativa driften och kommunikationen av telefonlinjen beräknats kosta. Medlen som tilldelades Länsstyrelsen för att bedriva verksamheten (4 350 000 kronor) var otillräckliga för att kunna hålla telefonlinjen öppen alla vardagar samt för att utföra breda kommunikationsinsatser med köpt reklam. Verksamheten utgick från att inga ytterligare medel skulle avsättas till telefonlinjen under året.

Trots minskad budget valde verksamheten att öppna upp för samtal från hela landet, detta baserades på; att pilotprojektet fallit väl ut, att målgrupper från andra län än Skåne och Stockholm redan hade börjat ringa och att yrkesverksamma från övriga landet hört av sig och uttryckt behov av telefonlinjen.

Den minskade årsbudgeten ledde till att telefonlinjens öppettider begränsades till tre dagar i veckan istället för fem då två anställda telefonrådgivare fick gå ner i arbetstid¹⁹. Den köpta kommunikationen, förutom en mindre kampanj i februari 2021, kunde endast bestå av lågintensiv sponsring av annonser i sociala medier.

Dessa förutsättningar gällde ända fram till slutet av juni 2021, då Välj att sluta via vårändringsbudgeten fick ytterligare två miljoner kronor av regeringen. Från och med september 2021 kunde telefonlinjen återigen öppna upp för samtal fem dagar i veckan samt skapa en mer omfattande kommunikationskampanj gentemot allmänheten.

Kartläggning av landets verksamheter

En nationell kartläggning av vilka verksamheter som Välj att sluta kan hänvisa till påbörjades redan under 2020. Det fanns ett behov av en kartläggning för att det redan under pilotprojektet ringde personer från andra län än Skåne och Stockholm. Kartläggningen baseras på sammanställningar som utvecklingsledare inom uppdraget Mäns våld mot kvinnor vid landets alla länsstyrelser utfört. I kartläggningen ingår alla kommuner i Sverige och innehåller kontaktuppgifter och information om alla verksamheterna det går

¹⁹ Även om öppettiderna behövde minskas bedömdes personalen kunna hantera en viss ökad inströmning av samtal i valet att öppna upp för samtal från hela Sverige.

att hänvisa våldsutövare till. Rådgivarna vid Välj att sluta använder sig av kartläggningen för att kunna hänvisa personer vidare till verksamheter i deras närområde.

Cirka 60 verksamheter i kartläggningen har bedömts vara specialiserade, det vill säga vara verksamheter med personal som är specifikt utbildad i att hålla längre samtalsserier med utövare av våld. En större andel av dessa verksamheter tar emot klienter från flera kommuner (det finns samverkansavtal eller likande mellan kommunerna i dessa fall). Samtliga 60 verksamheter kontaktades via ett informationsbrev där de även svarade på ett antal frågor om verksamheten. Detta för att få mer information om verksamheterna som telefonlinjen hänvisar till. Exempelvis ställdes frågor om hur många som är anställda, vilken utbildning de anställda har och vilken behandlingsmetod de arbetar utifrån.

Manscentrum Skype

I slutrapporten för pilotprojektet med telefonlinjen 2019–2020²⁰ påpekades det att antalet behandlingsverksamheter i landet behöver öka. Stockholm och Skåne valdes under piloten för att dessa två län hade relativt bra täckning av verksamheter att hänvisa till, men så ser det inte alltid ut i övriga län i Sverige. Med denna vetskap tog Manscentrum Stockholm initiativet till att starta behandling via Skype (digitalt). Dit kunde klienter som inte hade någon verksamhet i sin närhet, eller som inte ville ta kontakt med socialtjänsten i sin kommun, hänvisas under 2021. Behandlingen som erbjuds hos Manscentrum Skype är densamma som erbjuds i deras ordinarie verksamhet. Det som skiljer det åt är att klienten sitter vid datorn eller vid en telefon.

Kommunikation gentemot allmänheten och målgruppen personer som utövar våld i nära relationer

Kommunikationen gentemot Välj att slutas målgrupper har utförts dels via samarbete med en kommunikationsbyrå (Prime) och en mediebyrå (Nowa), dels via landets länsstyrelser och Manscentrums egna kanaler och kontaktnät.

Minskade medel för Välj att sluta har påverkat möjligheten att nå ut med information om telefonlinjen generellt under första halvåret. Den kommunikation som prioriterades var, förvaltning av hemsidan, sökordsmarknadsföring²¹, viss digital annonsering, samt en mindre kampanj (Jag lämnar dig aldrig – ur sikte) i sociala medier. Efter att medel tillkommit i vårändringsbudgeten kunde den digitala annonseringen intensifieras och en större rikstäckande kampanj (Det grå våldet) kunde genomföras. Den sistnämnda kampanjen finansierades även till viss del av Jämställdhetsmyndigheten i syfte att nå ut till fler unga vuxna.

²⁰ Länsstyrelsen Stockholm. Välj att sluta – En telefonlinje för personer som utövar våld i nära relationer - Slutrapport för en pilotverksamhet. Rapport 2020:17.

²¹ Sökordsmarknadsföring (SEM) innebär att personer som googlar på ord och fraser som rör våld får upp annonser för Välj att sluta.

Alla hjärtans dag-kampanj:

Jag lämnar dig aldrig – ur sikte

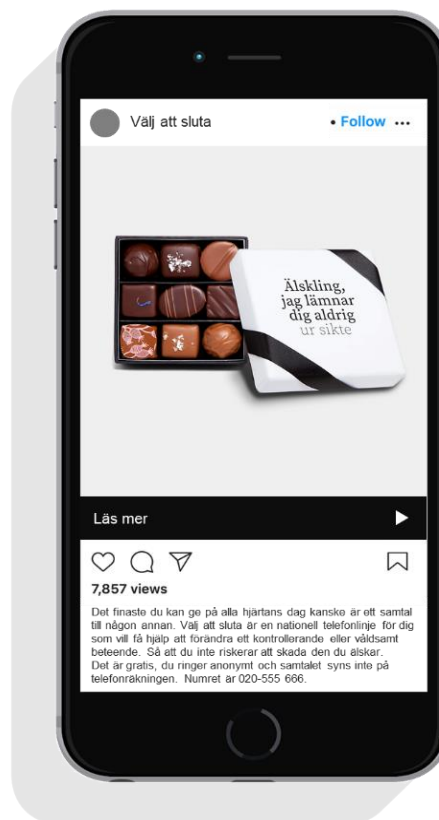
Alla hjärtans dag är en dag då många tänker lite extra på sin relation. Det ville telefonlinjen nyttja genom att ta fram en kampanj som anspelar på vanliga presenter – i detta fall chokladpraliner som många ger sin partner denna dag. En kartong med choklad med budskapet ”älskling jag lämnar dig aldrig – ur sikte” togs fram för att spela på dubbelheten i relationsvåld. Chokladkartongerna skickades ut till femton influencers inför alla hjärtans dag och bilder på chokladasken användes som annonser i sociala medier.

Decemberkampanj:

Det grå våldet

Kampanjen ”Det grå våldet” fokuserade på psykiskt våld – en typ av våld som många utsatta och våldsutövare kan ha svårt att uppfatta som våld initialt eftersom det ofta växer fram under en längre normaliseringsprocess.

Under benämningen ”Det grå våldet” kunde linjen belysa det psykiska våld som ofta befinner sig i en gråzon där varken den utsatte eller den som utövar våldet vet exakt var gränsen går – eller redan har gått.

En parlör togs fram som beskriver tio beteenden som förekommer inom ”Det grå våldet”, varningstecken på att det förekommer våld i en relation. Orden beskriver händelser som kan upplevas som kärlekshandlingar eller passion, som att skicka många sms, hämta och lämna sin partner eller ha synpunkter på kläder. Det behöver i sig inte vara dåligt och är vanligt förekommande i alla relationer, men när det går till överdrift, och bottnar i kontroll snarare än omtanke, blir det snabbt destruktivt och skadligt. Dessa beteenden fick egna namn så som ”smshetsa”, ”kärleksisolera” eller ”överromantisera”.

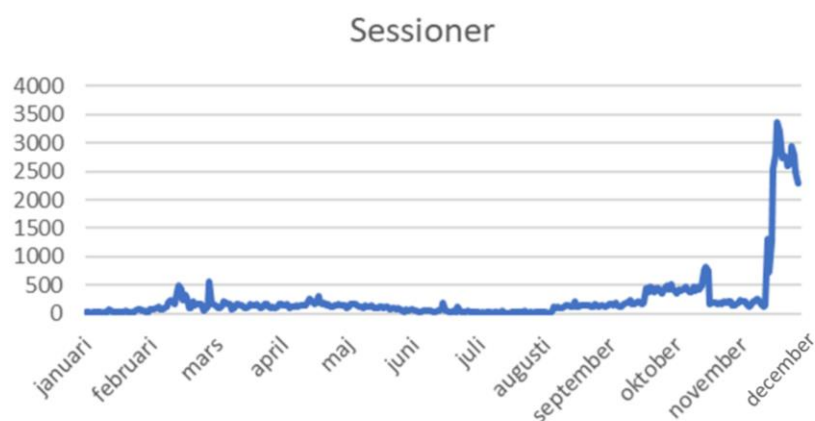
Parlörerna skickades ut till samtliga ungdomsmottagningar i Sverige och orden användes i annonsering i sociala medier, utomhusannonsering, i digitala tidningar med mera under december månad.

Vilka resultat ledde kommunikationen till?

Kommunikationsinsatserna har gett följande resultat²²:

- Hemsidan valjattsluta.se har haft över 90 000 besök (sessioner) under 2021. Besöken har ökat signifikant i anslutning till köpt kommunikation, framför allt kampanjen; Det grå våldet, i slutet av året. De vanligaste sidorna att besöka efter startsidan är kampanj-sidan för det grå våldet (<https://valjattsluta.se/detgravalldet>), *Berättelser*²³ (<https://valjattsluta.se/story>) samt *Yrkesverksam*²⁴ (<https://valjattsluta.se/professional>).

- Majoriteten av besökarna (ca 45 procent) är från storstadsregionerna Stockholm, Göteborg och Malmö. Ca 85 procent av besökarna är nya till hemsidan. 54 procent av besökarna är kvinnor, 46 procent är män.
- De flesta (42 procent) besökarna har hittat till hemsidan genom sociala medier, 27 procent genom organiskt sök²⁵ och 22 procent genom direkt trafik²⁶. Besökarna som hittar till sidan via sociala medier gör detta via telefonlinjens annonser.
- På hemsidan finns flera material att ladda ner och använda för lokal spridning av information. Det gäller:
 - Affischer på olika språk
 - Informationsbrev
 - Parlören - Det grå våldet

Totalt har besökarna gjort över 3 000 nedladdningar från hemsidan, under året.

²² Resultaten baseras på tidsperioden 1 januari 2021 till 10 december 2021.

²³ På sidan *Berättelser* kan besökaren läsa om hur det går till när personen ringer linjen, berättelser från personer som just påbörjat behandling eller berättelse från en behandlare i en kommun.

²⁴ På sidan *Yrkesverksam* kan besökaren ladda ner affischer och informationsblad för spridning av telefonlinjen i sin verksamhet.

²⁵ Resultat av en "naturlig" sökning (ej betald annons) där en person själv skriver in ord i sökmotorn.

²⁶ Exempelvis personer som skriver in en adress i webbläsaren.

- Telefonlinjen har omnämnts i över 510 tidningsartiklar och nyhetsinslag i TV/radio. Flest artiklar publicerades under maj månad, detta berodde primärt på en artikel från TT som plockades upp lokalt över hela landet. Denna handlade om bristen på stöd till våldsutövare. Flest medieexponeringar har skett i Skåne, följt av Västra Götaland, Blekinge, Halland och Stockholm.

- Räckvidden (antal gånger annonsen setts) för den köpta annonseringen under året uppskattas vara cirka 4 miljoner ”brutto-kontakter” (samma person kan ha sett den flera gånger). 1,2 miljoner av dessa kopplas till kampanjen *Det grå våldet*.
- För den yngre målgruppen (18–24 år) har annonserna i sociala medier haft en räckvidd på 880 000 på Facebook och Instagram och ca 500 000 exponeringar på Snapchat och TikTok. De har en klickfrekvens (andel som klickade sig vidare till sajt från annons) mellan 0,06 och 2 procent. Målsättningen med dessa kanaler har varit att maximera spridningen (antal som sett annonsen, varför denna klickfrekvens bör ses som god).
- Annonser för Väj att sluta har visats på Google i samband med att någon sökt på ett våldsrelaterat ord över 180 000 gånger, detta har lett till närmare 20 000 klick på annonsen. Andelen som klickat sig vidare till sajt har i genomsnitt legat på 10,5 procent²⁷, vilket är ett väldigt bra resultat. Resultatet betyder att annonserna visats för rätt målgrupp och uppfattats som relevant för målgruppen.

²⁷ En förväntad andel vid annonsering via Google brukar ligga på 2-5 procent beroende på målgrupp och avsändare.

Kommunikation och förankring gentemot yrkesverksamma

Kommunikationen och förankringen gentemot yrkesverksamma utökades till att gälla hela landet. Under våren 2021 utfördes ett omfattande spridningsarbete i form av informationsutskick, möten, seminarier och föreläsningar. Syftet var att skapa kännedom om Välj att sluta till yrkesverksamma som i sitt arbete möter personer som utövar våld i nära relationer. Detta är en viktig målgrupp för Välj att sluta, eftersom de kan hänvisa klienter att ringa.

- Föreläsningar har genomförts för bland annat; SKR, Arbetsförmedlingen, Migrationsverket, Linnéuniversitetet, Socialstyrelsen, Justitieutskottet samt länsstyrelserna.
- Information om Välj att sluta har nått regionala och lokala myndigheter runt om i landet genom länsstyrelsernas särskilda nätverk.
- Möten för att informera och förankra linjen har genomförts med bland annat polisens nationella samordnare för brott i nära relationer, Kronofogden samt flera ideella organisationer.
- Informationsbrev med länkar till spridningsmaterial har via länsstyrelsernas kontaktvägar nått chefer och samordnare på regionala myndigheter, kommuner, civilsamhällsorganisationer, samt 21 regioner för publicering på bland annat 1177. Ett stort utskick har även gjorts till idrottsrörelsen, företagshälsan, svenska kyrka, myndigheten för stöd och trossamfund, stora fackförbund, olika nätpsikologföretag, med flera.
- Specifikt riktade informationsbrev via mejl till de 60 verksamheter som Välj att sluta hänvisar till.²⁸

²⁸ Informationsbrevet innehöll även en del frågor som Välj att sluta ville få svar på, som antal anställda vid verksamheten, vilken behandlingsmetod de använde sig av med mera. Till de kommuner som inte hade en specialiserad verksamhet gick ett mer generellt informationsbrev ut.

Den operativa verksamheten vid telefonlinjen Välj att sluta

Telefonsamtalen

Telefonlinjen är anonym, vilket betyder att personalen som svarar i telefonen inte ser telefonnumret vid inkommande samtal. Den som ringer behöver inte använda sitt riktiga namn om den inte vill. Personalen som svarar använder sig av olika samtalsmetoder i telefonsamtalet, bland annat motiverande samtal (MI), och de är vana vid att bemöta människor på ett icke-dömande och respektfullt sätt. Samtalet är individanpassat och riktlinjen är att det kan pågå i cirka 30 minuter, men det kan bli kortare eller längre utifrån behov. I bilaga 2 beskrivs mer i detalj vilka principer som guidar telefonrådgivarna. Målet med samtalet är att få den som ringer motiverad att ta tag i sin situation och visa att det finns hjälp att få hos olika behandlingsverksamheter i närheten där personen bor. Den som ringer uppmuntras att inom en snar framtid kontakta en behandlingsverksamhet för att boka tid och/eller andra verksamheter som exempelvis psykiatri, beroendecentrum etc. Via samtalet till Välj att sluta är det möjligt att förstärka den motivation som fanns när personen ringde, och förenkla kontaktvägarna till behandlingsverksamheterna i hemkommunen.

*Målet med samtalet är att få den som ringer
motiverad att ta tag i sin situation och visa
att det finns hjälp att få hos olika
behandlingsverksamheter i närheten där
personen bor.*

Tillgänglighet

Välj att slutas telefontider har varierat under 2021. Från januari 2021 till september 2021 hade telefonlinjen öppet måndagar, onsdagar och torsdagar mellan 08.30 – 16.00. Från den 1 september kunde Välj att sluta utöka öppettiderna till alla vardagar 08.30–16.00.

Under pilotprojektet i Skåne och Stockholm testades under en period att ha öppet två kvällar i veckan, måndagar och onsdagar mellan 16.00 – 20.00. Det visade sig att inte många ringde under kvällar, varav det beslutades att återgå till att enbart ha öppet dagtid.

För dem som ringer utanför öppettiderna kan meddelande lämnas på telefonsvarare och personalen ringer upp från dolt nummer inom två

arbetsdagar. Telefonmeddelandena raderas efter avlyssning. Välj att sluta ger inga råd via mejl på grund av sekretessregler, utan uppmuntrar personer att ringa. En chattfunktion finns ännu inte, men kan bli möjlig om telefonlinjen får mer permanenta medel.

Definition av våld och olika våldstyper

Våld i nära relationer kännetecknas av att den utsatta har eller har haft en nära relation till och ofta starka känslomässiga band till den som utövar våldet. Begreppet våld i nära relationer har breddats med åren, och brukar idag inte enbart inbegripa våld i parrelationer, utan även våld mellan syskon, våld mot barn av en förälder/nära vuxen och våld från ett barn mot en förälder/nära vuxen m.m.²⁹ Välj att sluta har valt att huvudsakligen inrikta sig på våld i parrelationer³⁰ där den som utövar våldet är över 18 år.³¹

Välj att sluta utgår från Per Isdals³² definition av våld, "Våld är varje handling riktad mot en annan person, som genom denna handling skadar, smärtar, skrämmar eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från något den vill".³³ Det betyder att all form av våldsam beteende i nära relationer är fokus för Välj att sluta, inte bara det fysiska våldet. Telefonrådgivarnas bedömningar utgår från vedertagna definitioner av de olika formerna av våld (fysiskt, psykiskt, sexuellt, ekonomiskt, materiellt och försummelse).³⁴

Fysiskt våld är exempelvis slag, sparkar och knuffar som ofta lämnar synliga skador, till exempel blåmärken, svullnader, tandfrakturer, bitmärken eller andra skador.

Psykiskt våld är exempelvis verbala kränkningar, hot, isolering och integritetskränkande handlingar som kontroll av telefonsamtal, sms och mejl.

Sexuellt våld är exempelvis oönskad beröring, att bli tvingad till sexuella handlingar eller våldtäkt.

Ekonomiskt våld är exempelvis att en närstående tar kontroll över ekonomin och materiella tillgångar för att på så sätt öka isoleringen, utsattheten och göra det svårare att lämna relationen.

²⁹ Nationellt centrum för kvinnofrid. Kunskapsbanken. Våld i nära relationer.

<https://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vald-i-nara-relationer/vald-i-nara-relationer/> (211124)

³⁰ Telefonlinjen tar emot samtal från personer som utövar eller utsätts för annat relationsvåld också (våld mot barn, våld mot syskon, våld mot föräldrar mm), men är inte primär målgrupp till linjen.

³¹ Om personer som är yngre än 18 år ringer till Välj att sluta så hänvisas dessa vidare till lämplig verksamhet (exempelvis Ungarelationer.se driven av 1000-möjligheter).

³² Per Isdal är en av grundarna av stiftelsen Alternativ till våld i Norge (ATV). ATV är ett behandlings- och kompetenscentrum som startade sin verksamhet 1987 och vars behandling har stort inflytande i Sverige.

³³ Isdal, Per. Meningen med våld. Upplaga 2. Stockholm. Gothia Fortbildning AB. 2017.

³⁴ Se exempelvis Vårdgivarguiden, Stockholms läns landsting.

<https://vardgivarguiden.se/kunskapsstod/vardriktlinjer/vald-i-nara-relationer/vad-ar-vald-i-nara-relationer/> (211124) eller Nationellt centrum för kvinnofrid. Kunskapsbanken. Våldets uttryck och mekanismer. <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vald-i-nara-relationer/valdets-uttryck-och-mekanismer/> (211124)

Materiellt våld är exempelvis att en närstående slår sönder möbler och andra saker i hemmet. Den utsatta personen kan också tvingas att själv förstöra ägodelar av särskild betydelse. Våldet kan också riktas mot husdjur.

Försummelse är exempelvis att en person inte får sina dagliga behov tillgodosedda (mat, hygien och medicin m.m.). Försummelse drabbar oftast personer som är beroende av andra för sin dagliga livsföring och riktas främst mot personer med fysiska och psykiska funktionsnedsättningar, äldre och barn.

Rådgivarna bedömer alltså själva vilket våld det rör sig om utifrån inringarens beskrivningar och placerar in det under en av ovanstående kategorier. När det förekommer fysiskt eller psykiskt våld gör telefonrådgivarna också en bedömning om hur grovt våldet var. Som hjälp för denna bedömning används de frågor som ställs i bedömningsmetoden FREDAs beskrivning.³⁵ Exempel på grovt fysiskt våld kan vara att ha knivskurit någon, bundit någon, slagit någon med ett föremål eller åsamkat några skador som krävt akutvård. Exempel på grovt psykiskt våld kan vara att låsa in någon, kräva att partnern stannar hemma, hot om att döda partnern, hot riktat mot personer i partnerns omgivning. Vid tolkningen av resultaten är det dock viktigt att ha i åtanke att telefonrådgivarnas bedömningar ofta görs utifrån ett 30-minuters samtal. Så när en inringare kommer till behandlingsmottagningen kan det hända att hen avslöjar mer våld än som uttalats i telefonen. När det gäller hedersrelaterat våld och förtryck har telefonrådgivarna utgått från regeringens definition (Skr. 2007/08:39), där kontrollen av flickors och kvinnors sexualitet är central och starkt knuten till kollektivet.³⁶

Uppföljning av samtalen via webbformulär och brukarenkät

I uppföljningssyfte registreras alla samtal som inkommer till telefonlinjen anonymt i ett webbformulär, som tagits fram i samverkan mellan Länsstyrelsen, Socialstyrelsen och Manscentrum Stockholm. Frågorna fångar in bland annat ålder, kön, vilken kommun personen ringer ifrån, om personen har barn, anledningen till samtalet, vilken typ av våld som utövats, om personen sökt hjälp tidigare och vilken verksamhet personen hänvisas

³⁵ Socialstyrelsen. Manual för FREDAs Standardiserade bedömningsmetoder för socialtjänstens arbete med våld i nära relationer. 2014.

³⁶ "När det gäller hedersrelaterat våld och förtryck är kontrollen av flickors och kvinnors sexualitet central och starkt knuten till kollektivet. I hederstänkandet står föreställningar om oskuld och kyskhets i fokus och familjens rykte och anseende ses som avhängigt flickors och kvinnors faktiska eller påstådda beteende. Detta förhållande kan vara mer eller mindre uttalat och kontrollen kan sträcka sig från vardagliga former av begränsningar i flickors och kvinnors liv som berör exempelvis kläddval, socialt umgänge och rörelsefrihet till livsval som utbildning, jobb och giftermål och skilsmässa. I sin mest extrema form resulterar hederstänkandet i hot om våld och våld, inklusive dödligt våld. Det hedersrelaterade våldets kollektiva karaktär innebär att det kan finnas fler förövare av båda könen och att offren kan vara både kvinnor och män samt flickor och pojkar. Det kan också innebära att våldet sanktioneras av familjen och den närmaste omgivningen, även av andra kvinnor." (Regeringens skrivelse. Skr. 2007/08:39. Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer)

till. Inga personuppgifter registreras och samtliga telefonrådgivare har skrivit på sekretessavtal utöver de sekretessbestämmelser som finns i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30).³⁷ I början av 2021 uppdaterades webbformuläret utifrån lärdomar som gjordes under pilotprojektet.

Via telefonväxelsystemet går det även att få reda på information om när personen ringde och hur långt samtalet blev. Det förs även statistik över när personalen vid telefonlinjen ringt upp en person som lämnat ett meddelande på telefonsvararen eller när en person mejlat till info@valjattsluta.se.

I slutet av samtalet uppmuntras den som ringer att gå in på telefonlinjens hemsida och svara på en brukarenkät. Brukarenkäten består av ett fåtal frågor där de kan svara på hur nöjd/missnöjd personen var med telefonsamtalet och vilken typ av råd som gavs.

³⁷ Manscentrum Stockholm är en ideell stiftelse och enskild vårdgivare med legitimerad personal (psykologer och psykoterapeuter) och lyder under de bestämmelser som finns i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30).

Resultat från Välj att sluta 2021

I detta kapitel presenteras statistik som samlats in under samtalen till Välj att sluta.

Samtliga inkommande samtal registreras i ett webbformulär³⁸ under samtalets gång, men det ställs betydligt mer ingående frågor till de personer som utövat våld. Frågorna till personerna som utövat våld omfattar vilken typ av problem de ringer för, vilken typ av våld som beskrivs i samtalet, om de har sökt hjälp för problemen tidigare, vem som är utsatt för våldet, om det finns barn i familjen, bakgrundsfaktorer som ålder och kön med mera. En del av frågorna i webbformuläret besvaras utan att de behöver ställas genom att personen självmant berättar. När det gäller vissa av frågorna, till exempel typ av våld som utövats, så tolkar telefonrådgivarna det som sägs utifrån sin kunskap och erfarenhet och genom vedertagna definitioner runt vad som ingår i exempelvis psykiskt våld.³⁹ Det är inte alls säkert att den som ringer beskriver allt det våld som utövats, utan snarare tvärtom, och det är viktigt att ha med sig vid läsandet av resultaten i detta kapitel. Resultaten är en ögonblicksbild av vad ett ganska stort antal personer som utövat våld berättat. Det är dock en unik bild, med tanke på att det inte finns mycket empiri runt denna målgrupp i Sverige.

Att besvara frågorna är frivilligt, vilket gör att det ibland saknas svar. Det förekommer att personer inte vill svara på specifika frågor, eller att frågan inte är tillämplig av olika anledningar. Hur stort bortfallet är redovisas fråga till fråga. Det bör även nämnas att en person oftast kan ge flera svar på en fråga; frågornas svarsalternativ är inte ömsesidigt uteslutande. (Exempelvis: Vem har utsatts för våldet? Här kan det vara både partnern och barn som utsatts och då får denna fråga flera svar.)

För att underlätta läsningen av resultatkapitlet refereras det ibland till antal personer som ringt Välj att sluta, även om det vore mer korrekt att redogöra för antal samtal som inkommit till telefonlinjen. Vissa personer har nämligen ringt fler än en gång.

Det statistiska underlaget omfattar perioden 22 mars 2021 till och med 1 november 2021, vilket blir sammanlagt cirka sju månader. Anledning till att inte statistiken om hela årets samtal finns med i redovisning är att uppdateringen av webbformuläret inte var klart förrän till den 22 mars och brytdatumet i november handlar om att hinna sammanställa i tid innan slutredovisningsdatum till Socialstyrelsen. Statistik från tidigare

³⁸ Manscentrum hade enligt samverkansavtalet ansvar för att konstruera den tekniska lösningen med det anonyma webbformuläret, där statistiken samlas.

³⁹ Se exempelvis Socialstyrelsen. Våld i nära relationer. <https://www.socialstyrelsen.se/stod-i-arbetet/vald-och-brott/vald-i-nara-relationer/> (211124)

webbformulär⁴⁰ är inte jämförbart med nuvarande webbformulär efter uppdateringen.

Vilka ringde?

Antal samtal

Sedan den 22 mars 2021 fram till 1 november 2021 har totalt 331 samtal tagits emot. 153 av dessa samtal har kommit från personer som uppgett att de utövat någon form av våld i nära relationer (46 procent).

Diagram 1. Totalt antal samtal fördelat på månader (210322–211101)

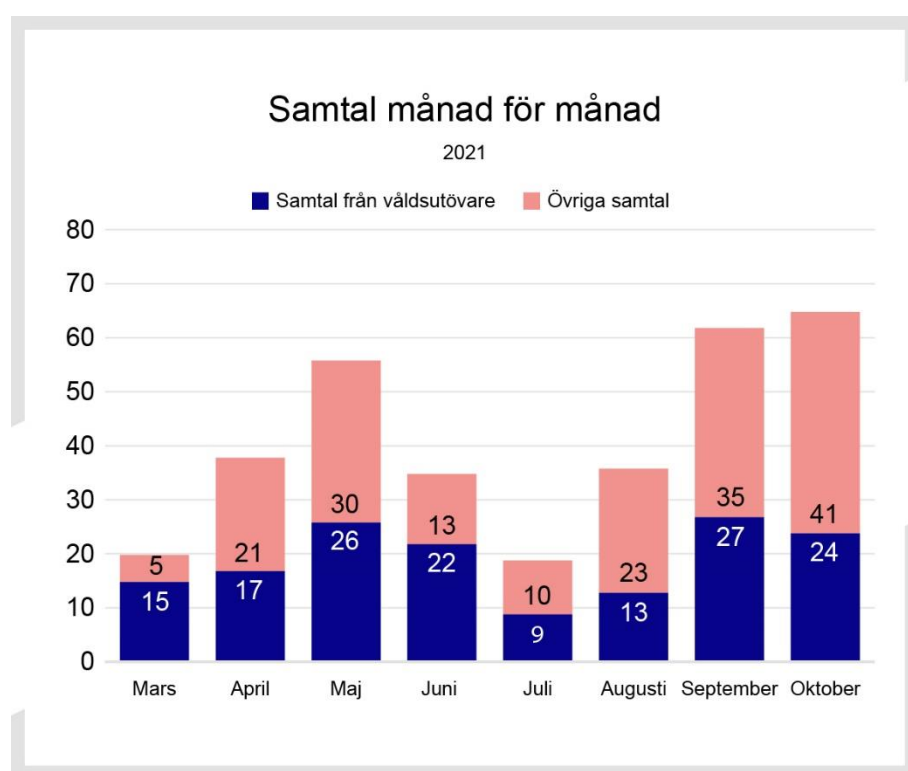

Diagram 1 visar att antal samtal per månad har varierat under året. Nästintill hälften av samtalen har kommit från personer som utövat våld i nära relationer. Det är svårt att veta anledningen till att samtalen ökade så pass mycket under maj månad, men det kan bero på att TT skrev om telefonlinjen under maj och att detta plockades upp av flertalet lokala och rikstäckande tidningar. Många myndigheter och yrkesverksamma hade även börjat sprida information om telefonlinjen under april – maj. I juli 2021 hade telefonlinjen enbart öppet en dag i veckan, vilket syns tydlig i statistiken då färre samtal kom in under den månaden. Under juli månad kunde inringare lämna

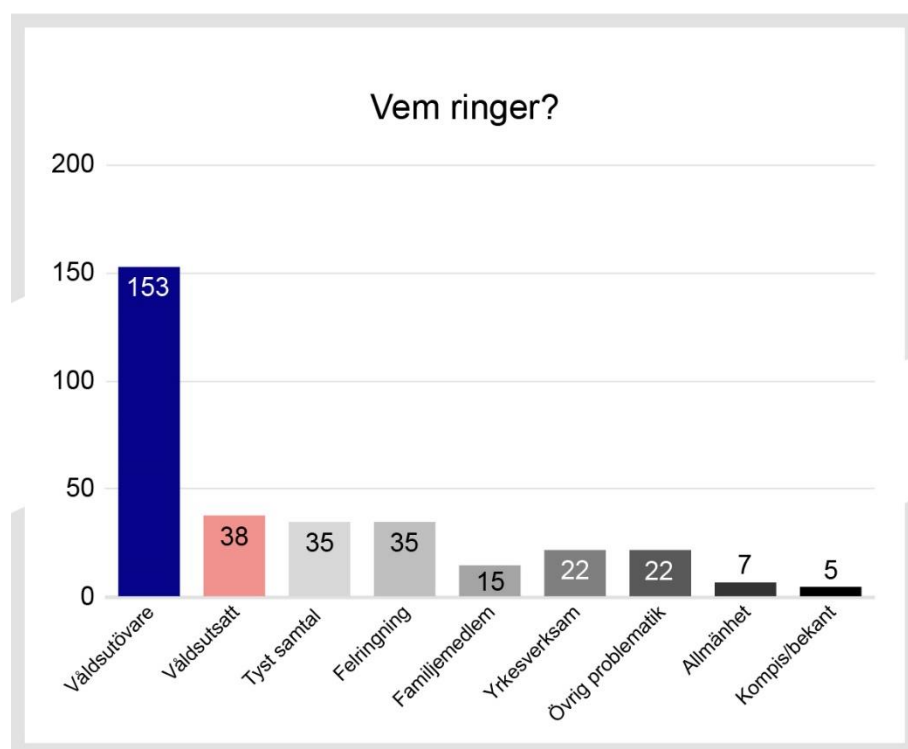
⁴⁰ Under perioden 1 januari 2021 till och med 21 mars 2021 inkom totalt 67 samtal till Väj att sluta varav 28 som beskrev att de utövat någon typ av våld.

meddelande på telefonsvarare alla dagar i veckan men blev uppringda den dagen telefonlinjen hade öppet. Från 1 september utökades annonseringen i digitala kanaler och Googleannonser återupptogs efter ett uppehåll under sommarmånaderna.⁴¹ Telefonlinjen utökade även öppettiderna till fem dagar i veckan i relation till de tre dagar som gällde före detta datum.

Antal samtal fördelat på Välj att slutas målgrupper

Även om personer som utövar våld är Välj att slutas primära målgrupp så riktar sig telefonlinjen också till våldsutsatta, yrkesverksamma och närstående samt andra som har ett behov av att ringa.

Diagram 2. Antal samtal fördelade på de målgrupper som ringt till Välj att sluta. (210322–211101)

I diagram 2⁴² redovisas fördelningen av antal samtal på Välj att slutas målgrupper samt på kategorierna tysta samtal, felringningar och övrig problematik.⁴³ Personerna som ringer in hamnar nästan uteslutande i enbart en av ovanstående kategorier, på grund av att telefonrådgivarna kodar efter primär anledning till samtal. Av de 331 samtalen uppgav 153 (46 procent) att de utövat våld och 38 (11 procent) uppgav att de var våldsutsatta. 22 (sju procent) av de 331 samtalen kom från yrkesverksamma. I 22 (sju procent) samtal uppgav personerna övrig problematik. 15 (fem procent) samtal kom

⁴¹ Anledning till att annonseringen minskades under sommarmånaderna var på grund av brist på resurser.

⁴² Antalet blir totalt 332 här på grund av att ett samtal har registrerats på två olika kategorier.

⁴³ Med övrig problematik menas annan problematik än våld, exempelvis missbruk och annan psykisk ohälsa.

från familjemedlemmar och fem (två procent) från målgruppen kompis/bekant. Frågor från allmänheten utgjorde sju (två procent) av de totala samtalen. 35 (11 procent) av de 331 samtalen utgjordes av tysta samtal. Det är viktigt att påpeka att de tysta samtalen kan bestå av en person som vill prata om sitt våldsamma beteende men som inte vågar göra det när hen väl kommer fram till en rådgivare. När det sker brukar rådgivarna i regel prata med den okände klienten: ”Vi vet att det kan kännas svårt att prata om sina problem med en annan person men vi finns här för att lyssna och hjälpa till. Om du inte vill prata med oss nu så kan du alltid ringa tillbaka hit igen”. I ovanstående tabell syns inte tysta meddelanden som har lämnats på telefonlinjens telefonsvarare. Dessa uppgår till 50 stycken, i likhet med de tysta samtalen kan dessa tolkas komma från personer som har utövat våld men som inte vågar tala in ett meddelande.

Vilken typ av våld var vanligast?

En person som ringer till telefonlinjen kan beskriva att hen utövat flera olika typer av våld eller bara en typ. Telefonrådgivaren tolkar det som sägs utifrån de definitioner av de olika våldstyper som beskrivits i tidigare avsnitt och markerar alla kategorier av våld som en person beskriver. Telefonrådgivarna gör även en bedömning av om det beskrivits grovt fysiskt, psykiskt eller sexuellt våld i samtalen. Tabell 1 baseras på 153 samtal där personer har uppgett att de har utövat våld. I denna tabell förekom enbart ett fåtal överlappningar av våldskategorier eftersom rådgivarna kodat efter vilken primär typ av våld som beskrivits i samtalen.

Tabell 1. Förekomst av olika typer av våld. Antal och andel i procent. (210322–211101)

Typ av våld	Antal personer som utövat en viss våldstyp	Andel i procent
Psykiskt våld	88	58 %
Grovt psykiskt våld	48	31 %
Fysiskt våld	47	31 %
Materiellt våld	19	12 %
Grovt fysiskt våld	10	7 %
Sexuellt våld	3	2 %
Grovt sexuellt våld	3	2 %
Försummelse	1	0,7 %
Hedersrelaterat våld	0	0 %
Ekonomiskt våld	0	0 %

Tabell 1 visar att beskrivningar av psykiskt våld är vanligast. I 58 procent av samtalen beskrevs psykiskt våld och i 31 procent grovt psykiskt. Det fysiska våldet är också relativt vanligt i materialet – i 31 procent av samtalen beskrevs denna våldstyp och i sju procent uppgavs grovt fysiskt våld. Materiellt våld beskrevs i 12 procent av samtalen medan sexuellt våld samt försummelse är sparsamt förekommande. Beskrivningar av hedersrelaterat våld och ekonomiskt våld har inte framkommit i samtalen. Det är dock viktigt att ha i åtanke att det inte hinns med att berätta så mycket under ett samtal på cirka 30 minuter, och att det kan hända att personerna kan ha utövat fler våldstyper än som nämns i samtalen. Det kan också finnas en tendens till underskattning av eget våldsutövande.

Könstillhörighet hos personerna som utövat och utsatts för våld

Majoriteten av de 153 personer som uppgett att de utövat våld var män. 125 personer var män (82 procent) och 28 var kvinnor (18 procent). Av de 35 personer som beskrev att de utsatts för våld förelåg ett motsatt förhållande, det vill säga att kvinnorna var överrepresenterade. 30 var kvinnor (86 procent) och fem var män (14 procent).

Våldstyp och könsfördelning hos personerna som utövat våld

Nedan följer två tabeller som visar könsfördelningen för personer som beskrivit att de utövat psykiskt och fysiskt våld i samtalet med telefonrådgivarna. I dessa tabeller ingår de fall som kodats grovt psykiskt och grovt fysiskt, men läggs ihop till en kategori för psykiskt respektive en för fysiskt. Det totala antalet personer som utövat våld, oavsett vilken våldstyp de utövat, återfinns i den högra kolumnen.

Tabell 2. Förekomst av psykiskt våld (inklusive grovt). Antal och andelar i relation till personer som utövat någon form av våld (oavsett våldstyp). Fördelat på kön. (210322–211101)

Könstillhörighet	Personer som utövat psykiskt våld		Personer som utövat våld
	Antal	Andel i procent	Antal
Man	104	83 %	125
Kvinna	26	93 %	28
Total	130	85 %	153

Av de 153 samtalerna från personer som har utövat någon form av våld beskrevs psykiskt våld i 130 samtal (85 procent⁴⁴). Förekomsten av psykiskt våld hos gruppen män och kvinnor skiljer sig åt. 93 procent av kvinnorna (26 stycken) och 83 procent av männen (104 stycken) beskrev handlingar som kunde placeras under våldstyperna psykiskt våld och grovt psykiskt våld.

⁴⁴ Anledningen att procentandelen är lägre än i tabell 1 (85 procent istället för 89 procent) är att 6 samtal har kodats som både psykiskt och grovt psykiskt våld. I tabell 2 beskrivs unika samtal för psykiskt våld, därav blir det bortfall på de 6 samtalerna.

Tabell 3. Förekomst av fysiskt våld (inklusive grovt). Antal och andelar i relation till personer som utövat någon form av våld (oavsett våldstyp). Fördelat på kön. (210322–211101)

Könstillhörighet	Personer som utövat fysiskt våld		Personer som utövat våld
	Antal	Andel i procent	Antal
Man	42	34 %	125
Kvinna	14	50 %	28
Total	56	37 %	153

Tabell 3 visar att i totalt 56 samtal (37 procent⁴⁵) har personerna uppgett att de utövat fysiskt våld. Även om kvinnorna som utövat fysiskt våld är betydligt färre än männen (14 mot 42), så visar det sig att en högre andel av kvinnorna beskrivit att de utövat fysiskt våld än männen gjort. 50 procent av kvinnorna uppgav att de utövat fysiskt våld i jämförelse med 34 procent av männen.

Kombination av fysiskt och psykiskt våld är vanligt

Den vanligaste kombinationen av våldstyper i materialet är fysiskt och psykiskt våld. Av totalt 56 personer som beskrev att de utövat fysiskt våld uppgav 40 (71 procent) att de även utövat psykiskt våld. 27 av dessa personer var män och 13 var kvinnor. Även i detta fall ska siffrorna ses mot bakgrund av att enbart det som hinner beskrivas i ett 30-minuters samtal finns med i underlaget.

Andra problem än våld som också togs upp i samtalen

I 65 procent av de 153 samtalen från personer som utövat våld beskrevs även andra problem eller tillstånd som förekommit parallellt med våldsutövandet. Nedan följer en uppräknings av de som var vanligast förekommande.

- 20 procent beskrev att de led av någon form av psykiska besvär (upplevd oro, ångest, hög stress och nedstämdhet).
- 18 procent beskrev att de befann sig i en relationskris. (Med relationskris menas generella svårigheter i nära relationer utan att det

⁴⁵ Anledningen att procentandelen är lägre än i tabell 1 (38 procent istället för 37 procent) är att 1 samtal har kodats som både fysiskt och grovt fysiskt våld. I tabell 3 beskrivs unika samtal för fysiskt våld, därav blir det bortfall med ett samtal.

finns våldsinslag. Det kan röra sig om rädsla för separation, lindrig svartsjuka, svårigheter att bibehålla en relation, otrohet m.m.).

- 14 procent beskrev något som tolkades som psykiatriska diagnoser/symptom (Här rör det sig ofta om en diagnos som de berättar om och/eller att det finns en psykiatrisk kontakt. Hallucinationer, depressioner, m.m. ingår här.)
- Fem procent beskrev missbruksproblem.
- Två procent beskrev att de hade problem i en separation.
- En procent beskrev vårdnadstvist om barn.

Vilka utsattes för våldet?

Telefonrådgivarna frågade inringarna vem som utsätts för våldet, och tabellen nedan visar hur svaren fördelar sig. Personerna har här kunnat uppge flera svar, det vill säga våldet kan ha utövats mot fler än en person.

Tabell 4. Tabell över vilka som utsatts för våldet, antal och andel av alla samtal. (210322–211101)

Vem utsätts?	Antal samtal där relationen till den utsatte nämns	Andel i procent	Andel i procent
Partner	141	93 %	153
Barn	35	23 %	153
Kompis/bekant/släkting	1	1 %	153
Annan	1	1 %	153

Tabell 4 visar att det är vanligast att de våldsutövande vuxna som ringt till Välj att sluta uppgett att de utsatt sin partner för våld (93 procent). I 78 procent av fallen var partnern en kvinna och i 14 procent av fallen var partnern en man. För resterande åtta procent saknas könsidentitet på partnern i webbformuläret.

I 35 samtal (23 procent) beskrevs våld mot barn. Vid en fördjupad analys av dessa samtal visade det sig att 24 av dessa personer (69 procent) även utövade våld mot en partner. I 11 samtal uppgavs endast våld mot barn.

I ett fall beskrevs våld mot en kompis, bekant eller släkting och i ett samtal våld mot andra (exempelvis en arbetskompis eller granne).

Hur länge hade våldet pågått, och hur såg hjälpsökandemönstret ut?

Personerna som utövade våld fick frågan om hur länge våldet pågått. I nedanstående tabell går det att utläsa resultatet.

Tabell 5. Hur länge har våldet pågått? Antal och andel i procent. (210322–211101)

<i>Tid våldet pågått</i>	Antal samtal	Andel i procent
Mindre än ett år	26	17 %
Ett till tre år	65	43 %
Mer än tre år	61	40 %
Total	152	100 %

Tabell 5⁴⁶ visar att det var vanligast att våldet hade pågått i ett år eller mer (83 procent) vid tiden för samtalet till Välj att sluta. I 43 procent av samtalen uppgavs att våldet hade pågått i ett till tre och i 40 procent av fallen i mer än tre år. Det var minst vanligt att våldet pågått i mindre än ett år – i 17 procent av samtalen angavs detta alternativ.

Telefonrådgivarna samlar även in uppgifter om huruvida personerna hade sökt hjälp för problem med ilska och/eller våld tidigare vid någon verksamhet. Tabellen nedan visar en analys av hur antalet år våldsproblemen pågått är relaterat till om man sökt hjälp tidigare.

⁴⁶ I ett av de 153 samtalen besvarades inte denna fråga.

Tabell 6. Antal år våldet pågått relaterat till personens tidigare hjälpsökande.
Antal och andel i procent. (210322–211101)

Antal år våldet har pågått	Sökt hjälp tidigare antal personer, andel i procent	Inte sökt hjälp tidigare, antal personer, andel i procent	Totalt antal
Mindre än ett år	2 (8 %)	24 (92 %)	26 (100 %)
Ett till tre år	15 (23 %)	50 (77 %)	65 (100 %)
Mer än tre år	16 (26 %)	45 (74 %)	61 (100 %)
Total	33 (22 %)	119 (78 %)	152 (100 %)

Tabell 6 visar att totalt sett 78 procent aldrig hade sökt hjälp för sina våldsproblem tidigare, oavsett hur länge våldet pågått. Enbart 26 procent av de som haft våldsproblem i tre år eller mer hade sökt hjälp tidigare.

Av de 33 personer som sökt hjälp för sitt våldsamma beteende tidigare (22 procent) hade ungefär hälften vänt sig till hälso- och sjukvården. 21 procent av hade sökt en kommunal behandlingsverksamhet för våldsutövare. Det fanns även ett fåtal personer som befunnit sig inom Kriminalvården innan de kontaktade Välj att sluta, eller som vänt sig privat till psykolog eller liknande.

Hur många kontaktade Välj att sluta flera gånger?

Ytterligare en fråga som ställdes till personerna som utövat våld var hur många gånger de ringt till Välj att sluta. Av de 146 personer som svarade på denna fråga hade nio personer (6 procent) haft samtal med en rådgivare vid Välj att sluta tidigare. Fem personer har återkommit en gång medan fyra har återkommit två gånger eller flera.

Fördjupande information om personerna som utövat våld

Bakgrundsfaktorer

För att ringa in de som beskrev att de utövat våld ytterligare ställde telefonrådgivarna vissa bakgrundsfrågor. Nedan följer en uppspaltning av svaren på dem.

- Medelåldern för personerna som utövat våld var 38 år och medianen var 37 år.⁴⁷
- 53 procent av personerna som utövat våld hade barn.⁴⁸
- Medelåldern för barnen var cirka 10 år, och det var vanligast att personerna hade två barn.
- 97 procent av alla som utövat våld var heterosexuella. Dryga tre procent uppgav att de var homosexuella eller bisexuella.
- 88 procent av våldsutövarna var födda i Sverige, och 12 procent utanför Sverige.⁴⁹
- Endast en person behövde hjälp av tolk.

Hur hittade inringarna Välj att sluta?

Telefonrådgivarna frågade de som beskrivit våldsamt beteende var de hade hittat informationen om Välj att sluta. 148 (av 153) svarade på denna fråga. Oftast har inringarna bara uppgett en källa till informationen, men några personer har angett flera, varför summan av källorna överstiger 148 personer.

⁴⁷ I fem av de 153 samtalen besvarades inte denna fråga.

⁴⁸ I ett av de 153 samtalen besvarades inte denna fråga.

⁴⁹ I sex av de 153 samtalen besvarades inte denna fråga.

Tabell 7. Hur hittade personerna som utövade våld till Välj att sluta? Antal och procent.
(210322–211101)

	Antal	Andel i procent
Googlade	89	60 %
Partner	21	14 %
Information från yrkesverksam	10	7 %
Familjemedlem eller bekant	8	5 %
Sociala medier	6	4 %
Annat	4	3 %
Tidningsartikel	3	2 %
Visitkort eller informationsblad	2	1 %
Affischer på stan eller i väntrum	1	0,7 %
TV-inslag	1	0,7 %
Radio eller podcast	1	0,7 %
Reklam i kollektivtrafiken	1	0,7 %

Tabell 7 visar att det totalt sett var vanligast att söka information om Välj att sluta via Google. 60 procent hade gjort så. Näst vanligast (14 procent) var att partnern hade tipsat om att ringa. Sju procent uppgav att de fått information från en yrkesverksam. Att just Googlesökningar hamnar högst kan vara att det är det sista personerna gör innan de ringer. De kan hända att de har sett annonser i sociala medier eller liknande innan det, men inte nämner det vid en direkt fråga.

När ringde de?

De allra flesta som ringde Välj att sluta ringde under telefonlinjens öppettider. Utanför telefontiderna eller när det pågår ett samtal kan den som ringer lämna meddelande, dygnet runt. Av det totalt 331 samtalen (där yrkesverksamma, våldsutsatta, anhöriga med flera ingår) ringdes 26 personer (åtta procent) upp. I åtta av dessa fall svarade inte personen när telefonrådgivarna ringde upp. Detta kan till viss del bero på att rådgivarna ringer från dolt nummer, och att den som ska svara inte tror det är Välj att sluta som ringer upp. På hemsidan står det tydligt att så kommer ske, men i stunden kan det vara lätt att glömma bort detta och inte svara. Det kan också

hända att motivationen för att söka hjälp har hunnit sjunka tills en rådgivare ringer upp, även om detta sker dagen efter personen lämnat meddelandet på telefonsvararen.

Vart hänvisades personerna som utövat våld?

Totalt 152 av 153 av de personer (99 procent) som beskrev att de utövat våld hänvisades vidare till en verksamhet för våldsutövare eller annan lämplig instans.⁵⁰ Hänvisning till annan instans gjordes i åtta av de 152 fallen.

Det fall som inte fått någon hänvisning kan utgöras av en person som inte velat ha en hänvisning, eller som kanske redan fått en hänvisning vid ett tidigare samtal, eller som lagt på luren innan hen fått en hänvisning och så vidare.

Vid två av de 152 hänvisningar saknas vilket län verksamheten låg i underlaget, alltså ingår 150 hänvisningar i nedanstående tabell.

⁵⁰ Detta är främst egen psykoterapi, men även alkohollinjen eller att återkomma till Välj att sluta med mera.

Tabell 8. I vilket län låg den verksamhet som personer som utövat våld hänvisades till?
Antal och procent. (210322–211101)

	Antal	Andel i procent
Blekinge	3	2 %
Dalarna	6	4 %
Gotland	1	0,7 %
Gävleborg	5	3 %
Halland	5	3 %
Jönköping	4	3 %
Kalmar	1	0,7 %
Kronoberg	1	0,7 %
Norrbottn	1	0,7 %
Skåne	13	9 %
Stockholm	42	28 %
Södermanland	4	3 %
Uppsala	4	3 %
Värmland	5	3 %
Västerbotten	1	0,7 %
Västernorrland	2	1 %
Västmanland	1	0,7 %
Västra Götaland	21	14 %
Örebro	1	0,7 %
Östergötland	8	5 %
Manscentrum Skype	21	14 %
Total	150	100 %

Tabell 8 visar att det under perioden gjorts hänvisningar till 20 av 21 län i Sverige. Det vanligaste var att hänvisningar gick till storstadslänen Stockholm, Västra Götaland och Skåne. 42 hänvisningar (28 procent) gick till en verksamhet i Stockholms län, 21 (14 procent) till Västra Götalands län och 13 (nio procent) till Skåne län. Flertalet län har endast fått en enda hänvisning under denna sju månaders period.

I länen gick hänvisningarna främst till kommunala och ideella behandlingsverksamheter (64 procent). 14 procent av hänvisningarna gick till Manscentrum Skype. Nio procent gick till andra ideella organisationer samt sex procent till hälso- och sjukvården. Fem procent gick till annan verksamhet och tre procent till ordinarie socialtjänst.

Tabell 9. I vilket län bodde de personer som blev hänvisade till Manscentrum Skype? Antal och procent. (210322–211101)

	Antal	Andel i procent
Blekinge	1	5 %
Dalarna	1	5 %
Halland	1	5 %
Kronoberg	1	5 %
Skåne	2	9 %
Stockholm	10	47 %
Södermanland	2	9 %
Västerbotten	1	5 %
Östergötland	1	5 %
Västra Götaland	1	5 %
Total	21	100 %

Tabell 9 visar att störst andel personer (47 procent) som blev hänvisade till Manscentrum Skype bodde i Stockholms län, följt av Skåne och

Södermanland. Personerna kom från tio av 21 län med spridningen över landet. Att även personer som bor i storstadslänen (där det oftast finns verksamheter) blivit hänvisade till Manscentrum Skype kan bero på flera saker. En vanlig anledning är att inringaren inte vill vända sig till en verksamhet inom socialtjänsten.

Nådde hänvisningarna fram?

Den 14 oktober 2021 skickades en uppföljningsenkät ut till de 40 verksamheter som hade fått hänvisningar från Välj att sluta under perioden 22 mars 2021 till och med den 14 oktober 2021. Det handlade sammanlagt om 93 personer. Dessa siffror är alltså lägre än det totala antalet hänvisade (152 personer), dels för att enkäten skickades ut innan statistikinsamlingen stoppades, dels för att alla verksamheter inte har kunnat följas upp.⁵¹

Totalt svarade 25 av de 40 verksamheterna.⁵² Resultatet visar att 60 av 93 personer har tagit kontakt med en av dessa verksamheter efter att fått hänvisningen via Välj att sluta. Det innebär att minst 65 procent av totalt antal hänvisningarna har resulterat i kontakt med behandlingsverksamhet.

Polisanmälningar och anmälan om oro för barn

Under året har det inte behövts göra några polisanmälningar eller någon anmälan om oro för barn till socialnämnden i enlighet med de lagar och regler som beskrivs i den juridiska utredningen i bilaga 1.

⁵¹ De verksamheter som följts upp är; kommunala och ideella behandlingsverksamheter samt Manscentrum Skype. Hänvisning till hälso- och sjukvård, ordinarie socialtjänst, andra ideella organisationer och annan verksamhet som psykoterapi har inte kunnat följas upp.

⁵² En svarsfrekvens om 64 %.

Analys och slutsatser

I detta avslutande kapitel analyseras resultaten från Välj att sluta verksamhetsår och slutsatser redovisas.

Det ringer från hela landet, men mest från storstadslänen

Under 2021 har det inkommit samtal från 20 av 21 län. Totalt inkom 331 samtal varav 153 (46 procent) från den primära målgruppen personer som utövat våld i nära relationer. Antal samtal från storstadslänen Stockholm, Västra Götaland och Skåne har varit högre än från övriga län. Cirka 60 procent av de 153 personerna som beskrivit att de utövat någon form av våld är boende i något av dessa tre storstadslän. Detta kan ses som ett förväntat resultat med tanke på befolkningsunderlaget i storstadslänen. Från tio län inkom mellan två och åtta samtal vardera och från sju av länen ett samtal per län. Att det inte inkommit fler samtal från de befolkningsmässigt mindre länen är inte så konstigt. Välj att sluta är en ny tjänst och den undersökta perioden är mycket begränsad (cirka sju månader). Spridningen och förankringen av telefonlinjen hos både allmänhet och yrkesverksamma behöver ske kontinuerligt för att kännedomen om linjen ska öka, och det behövs troligtvis en längre verksamhetsperiod innan Välj att sluta blir mer allmänt känd.

Att det ringer från i stort sett alla län redan är ett tecken på att det finns ett behov av en telefonlinje för personer som utövar eller riskerar att utöva våld i nära relationer. Ytterligare belägg för att det finns ett behov av Välj att sluta är att 78 procent av personerna som beskrev att de utövat våld (oavsett hur länge våldet pågått) aldrig hade sökt hjälp för sitt våldsutövande tidigare. När de ringde Välj att sluta var det med andra ord första gången de tog tag i sina våldsproblem. I 26 procent av fallen hade våldet pågått i över tre år utan att dessa personer sökt hjälp. Anledningarna till att personerna inte sökt hjälp förut kan vara flera, och dessa har inte närmare undersökts, men en av dem kan vara att de inte vetat vart det ska vända sig för att få hjälp. Välj att sluta har bättre förutsättningar för att nå ut till allmänheten än enskilda verksamheter eftersom det finns avsatt budget för att nå ut via olika digitala plattformar med mera. Telefonlinjens annonser kan ha gjort det lättare att hitta hjälpen och tilltalet i kommunikationen och det faktum att man kan vara anonym kan ha sänkt trösklarna för att söka hjälp för ett problem som är väldigt skamfyllt att ta tag i. Det finns berättelser från dem som ringt till Välj att sluta som stödjer ovanstående analys, men det behövs mer empiriskt material för att få starkare stöd.

Sammantaget tyder ovanstående (att det ringer personer som utövat våld och att Välj att sluta fångar upp personer som aldrig sökt hjälp tidigare) på att det finns ett behov av telefonlinjen.

Hänvisningarna går fram i 65 procent av fallen

I mitten av oktober följdes hänvisningarna för 93 personer som beskrev att de utövat våld i nära relationer upp. Dessa hade hänvisats till 40 behandlingsverksamheter⁵³ från 22 mars till 14 oktober 2021. 25 av 40 verksamheter (64 procent) svarade på enkäten som Välj att sluta skickade ut. Dessa 25 verksamheter uppgav att totalt 60 personer tagit steget och ringt vidare till dem. Det innebär att minst 65 procent av de 93 hänvisningarna har nått fram. Det är svårt att veta om de 33 personer som saknas i enkätundersökningen har ringt vidare till den föreslagna verksamheten eller ej. Det kan vara så att de faktiskt har det, men att verksamheten de ringt till inte för statistik för antalet klienter som kommer från Välj att sluta. Det kan också hända att vissa verksamheter dit klienter faktiskt ringt inte svarat på Välj att slutas enkät. Detta innebär sammantaget att andelen personer som ringt vidare för att få mer långsiktigt stöd är minst 65 procent, troligen högre.

Även om inte alla klienter verkar ringa vidare till den verksamhet som rekommenderats av Välj att slutas rådgivare, så är det viktigt att betona att telefonsamtalet i sig kan göra skillnad och öka motivationen, och att personen i och med samtalet kan ha tagit ett steg i rätt riktning för att förändra sitt beteende. Kanske dröjer det också tills dessa personer hör av sig till en verksamhet vilket gör att de inte kommer med i statistiken för denna rapport.

Kommunikationsinsatserna har fått målgruppen att ringa

60 procent av de personer som utövat våld hittade till telefonlinjen via en Google-sökning. Att samtalen ökade under september och oktober kan kopplas till att telefonlinjen, särskilt under hösten 2021, haft kontinuerlig annonsering på Google i samband med att någon sökt på ett våldsrelaterat ord. Många som sett Google-annonserna klickade sig vidare till hemsidan, vilket visar att de setts av rätt målgrupp och uppfattats som relevant.

Trots att den köpta reklamen tydligt riktar sig till den som utövar våld så visar Välj att slutas resultat på att den som utsatts också uppmärksammar annonserna. 14 procent av dem som utövat våld uppgav att det var partnern som tipsat dem att ringa till telefonlinjen. Även om det inte är partnerns ansvar att få den som utövar våld att ringa verkar det alltså vara något som de till viss del tar på sig ändå. Det är viktig kunskap att ha med sig in i framtida kommunikationsarbete.

⁵³ Med behandlingsverksamheter menas kommunala och ideella verksamheter samt Manscentrum Skype, vilka arbetar med personer som utövar våld i nära relationer. Hälso- och sjukvården, ordinarie socialtjänst och andra verksamheter som privat psykolog har inte kunnat följas upp.

Under maj månad ökade antalet samtal från personer som utövat våld, vilket skulle kunna bero på att det skrevs flest tidningsartiklar om Välj att sluta denna månad. En artikel som skrevs av TT fångades upp av både riksmedia och lokalpress och genererade totalt över 150 artiklar under maj månad. Det faktum att yrkesverksamma var aktiva med att sprida telefonlinjen under april och maj kan också ha påverkat ökningen av samtal. Detta visar på vikten av att informationen om Välj att sluta kommer ut i många olika kanaler, inte bara via köpt reklam.

Viktigt med kontinuerlig kommunikation

Att kommunicera om telefonlinjen på en regelbunden basis är eftersträvarsvärt. När annonsering via Google, sociala medier och digitala plattformar har kunnat göras mer kontinuerligt så får det utslag på antal samtal. Under höstmånaderna september och oktober låg siffrorna för antal samtal betydligt högre i relation till övriga året. Detta resultat skulle kunna kopplas samman med att den kontinuerliga annonseringen ökade i september när Välj att sluta fick extra medel via vårändringsbudgeten. Den ökade annonseringen från och med september verkar med andra ord skapat ett trendbrott efter vilket antal samtal per månad lagt sig på en högre nivå än tidigare. En tolkning är att den alltför lågintensiva annonseringen under våren och sommaren i jämförelse med hösten, påverkade möjligheten att nå målgruppen våldsutövare och därmed antalet samtal till linjen.

Försenade kommunikationsinsatser möjliggör inte fullständig analys av resultatet

I och med att de nya resurserna från vårändringsbudgeten kom verksamheten till handa först efter sommaren försenades den större kampanjinsatsen på temat psykiskt våld – *Det grå våldet*. Detta gör att enbart resultaten från kampanjens inledande fas finns med i denna rapport. Kampanjen hade dock redan efter halva tiden (cirka två veckor) nått 1,2 miljoner bruttokontakter (samma person kan ha sett den flera gånger), och därigenom ökat besökare på hemsidan från några hundra personer per dag till ca 3000 besökare dagligen. Flera annonser i kampanjen har särskilt riktats till en yngre målgrupp (18–24 år) för att få dessa att ringa och söka stöd tidigt i livet. Kampanjen har skapat mycket uppmärksamhet och lett in personer till hemsidan för att läsa mer om verksamheten och ringa. Om antalet samtal har ökat tack vare extra trafik till hemsidan och bättre kännedom om linjen kan inte analyseras i dagsläget. Det är dock möjligt att följa upp detta och analysera kampanjens faktiska genomslag och målsättning under nästa verksamhetsår.

Välj att sluta har nått rätt målgrupp: personer som främst utövar psykiskt våld mot en partner

Resultaten visar tydligt att Välj att sluta lyckats nå ut till den målgrupp som främst uppgett att de utövat psykiskt våld mot en partner. Att gripa in så tidigt som möjligt i våldsprocessen, innan våldet eskalerat ytterligare, har varit eftersträvarsvärt för telefonlinjen. Majoriteten av samtalen handlade om psykiskt våld, ibland i kombination med någon annan våldstyp, men oftast ensamt.⁵⁴ Det är även det psykiska våldet som varit huvudfokus i kommunikationen ut mot allmänheten, eftersom detta våld i stort sett alltid existerar innan våldet går över till att bli fysiskt. Tanken bakom detta är att det troligen är lättare att få denna del av målgruppen att söka hjälp, samtidigt som det inte utesluter de delar av målgruppen som använder andra typer av våld.

Erfarenhet från behandlare av våldsutövare visar dock att det brukar komma fram mer våld en tid in i behandlingen än det gör vid det första samtalet. Det kan bero på att personerna först efter ett tag förstår att även till exempel psykiskt våld kan klassas som våld utifrån den våldsdefinition som presenteras under samtalen.⁵⁵ Det kan också vara så att det är mer skamfullt och svårt att ta upp det fysiska och sexuella våldet, och att man vågar göra det först längre fram i behandlingen. Dessutom är fysiskt och sexuellt våld på ett tydligare sätt olagligt (i jämförelse med psykiskt våld) vilket kan bidra till att man inte vill berätta om det i ett inledande skede. Något som talar emot att det skulle dölja sig personer som *huvudsakligen* utövar grovt fysiskt våld bakom samtalen är dock att erfarenheter från behandlare av våldsutövare inom kommuner uttrycker att dessa personer är i lägre utsträckning söker behandling på eget initiativ.⁵⁶ Att personer sällan avslöjar det grävsta våldet de utövat vid ett första samtal behöver alltså inte betyda att de flesta som ringer till Välj att sluta främst utövar grovt fysiskt våld.

Med ovanstående i åtanke (att mer våld kan framkomma längre in i behandlingen samtidigt som de personer som utövar de grävsta våldet sällan söker behandling frivilligt) visar Välj att slutas resultat på att 38 procent av våldsutövarna uppgett att de utövat fysiskt våld, varav en mindre del (sju procent) uppgett att de utövat grovt fysiskt våld. Helt frånvarande är alltså inte det grävre fysiska våldet i samtalen, och anonymiteten kan tänkas göra att personerna vågar säga hur det verkligen är.

71 procent av dem som uppgett att de utövat fysiskt våld beskrev också att de utövat psykiskt våld, vilket visar att det är vanligt att dessa två våldstyper förekommer ihop.

⁵⁴ Kampanjen – Det grå våldet som riktade sig specifikt till unga vuxna som utövar psykiskt våld i nära relationer hade inte startat när dessa siffror samlades in.

⁵⁵ Muntlig källa: Intervju med Pelle Holm, fd behandlare vid ATV Nacka 200922.

⁵⁶ Muntlig källa: Deltagare vid seminarium för behandlare av våldsutövare vid Länsstyrelsen Stockholm 191017.

Målgruppen har behov av stöd med andra problem också

65 procent av personerna som beskrev att de utövat våld uppgav även annan problematik parallellt med våldsutövandet. Det kan röra sig om olika psykiska besvär som oro, ångest, stress men även om relationskriser, psykiatriska diagnoser/symtom, missbruk m.m. Detta stämmer överens med tidigare forskning som gjorts på personer i behandling för sina våldspröblem.⁵⁷

Det är svårt att uttala sig om vad som kommit först här, den övriga problematiken eller våldet. Problemen kanske till och med uppstod samtidigt. Men det kan vara bra att veta om att det ofta förekommer flera andra problem parallellt med våldet, och att även dessa problem behöver tas om hand för att öka chanserna för att våldet ska upphöra. Det kan även tänkas att de personer som uppgett annan problematik parallellt med våldsutövandet har sökt sig till hälso- och sjukvården eller annan instans innan de sökte för våldspröblemen. Hos dessa instanser finns det en chans att upptäcka personerna tidigt genom att fråga om problem med ilska etc.

Majoriteten av dem som ringer är män, men även kvinnor ringer

Resultaten visar att 125 män (82 procent) och 28 kvinnor (18 procent) ringde Välj att sluta för att prata om sitt våldsamma beteende under perioden 210322 – 211101. Majoriteten av de som ringde var alltså män, vilket också var ett förväntat resultat utifrån hur könsfördelningen ser ut i bland annat kriminalstatistiken. Misstankestatistiken från Brottsförebyggande rådet (BRÅ) för misshandel inom parrelationer visar att 82 procent av de 9369 misstänkta personerna 2020 var män och 18 procent var kvinnor.⁵⁸ Resultaten från den undersökta perioden stämmer med andra ord väl överens med BRÅ:s misstankestatistik, även om de som är misstänkta för misshandel inom parrelation troligen utgörs av personer med en till större del grövre problematik än dem som ringer till Välj att sluta.

Resultatet att en högre andel av kvinnorna beskrivit att de utövat fysiskt våld än männen gjort (50 procent av kvinnorna jämfört med 34 procent av männen), sticker ut i jämförelse med tidigare forskning. I denna forskning brukar det lyftas fram att mäns våld mot kvinnor i nära relationer får större konsekvenser såväl psykiskt som fysiskt än vice versa.⁵⁹ Jämförelsen med tidigare forskning ska dock göras med försiktighet eftersom de kvinnor som ringt Välj att sluta denna sju månadersperiod är få, och dessutom betydligt färre än männen som ringt. Det kan ligga flera faktorer bakom att så pass stor andel av kvinnorna uppgett att de utövat fysiskt våld i jämförelse med

⁵⁷ Socialstyrelsen. Behandling av män som utövar våld i nära relationer – en utvärdering. 2010

⁵⁸ Brå. Misstänkta personer efter brottstyp, ålder och kön (tabell 220-222) för år 2020 hela landet. <https://bra.se/statistik/kriminalstatistik/misstankta-personer.html> (211124)

⁵⁹ Nybergh, Lotta. Taft, Charles. Enander, Viveka. Krantz, Gunilla. Self-reported exposure to intimate partner violence among women and men in Sweden: results from a population-based survey. BMC Public Health volume 13, Article number: 845. 2013.

männen. Till exempel kan det vara så att kvinnor är mer vana att berätta om sina problem än män, bland annat för att de generellt sett är mer hjälpsökande.⁶⁰ Men tolkningen behöver utforskas närmare. Det kan också vara så att ett mörkertal blottas, att dessa kvinnor aldrig hittat någonstans att vända sig för att få hjälp med sitt våldsutövande tidigare.

Det finns forskning som pekar på att kvinnors utövande av våld i relationer kan röra sig om självförsvar eller så kallat motvåld.⁶¹ Rådgivarna vid telefonlinjen ställer därför extra frågor till de kvinnor som ringer in och berättar om sitt våldsamma beteende för att försöka avgöra om det rör sig om att de är primära våldsutövare eller reagerar på våld de utsätts för. Rådgivarnas bedömningar är att de kvinnor som ringt Välj att sluta i majoriteten av fallen har beskrivit att de var de som initierade våldet och alltså inte använt våld i självförsvar.

Utifrån Välj att slutas resultat går det sammanfattningsvis att dra slutsatsen att det även finns kvinnor som behöver hjälp att förändra sitt våldsbeteende. Detta bör finnas med vid utformandet av behandlingsinsatser och utåtriktade kommunikationsinsatser på området våld i nära relationer. På individnivå är det viktigt att varje person, oavsett könstillhörighet, sexuell läggning, etnicitet, ålder eller funktionsvariation får den hjälp och stöd hen behöver för att sluta utöva våld.

Välj att sluta kan bli bättre på att nå yngre personer och hbtq-personer

En mycket förenklad beskrivning av den typiska inringaren under den studerade perioden skulle kunna vara att det är en heterosexuell man i 38-årsåldern, född i Sverige, som ofta har barn i 10-årsåldern.

Välj att sluta har haft svårare att nå unga vuxna (18–25 år) inom telefonlinjens målgrupp samt hbtq-personer. Vad gäller de yngre personerna är det möjligt att dessa hellre skulle höra av sig om Välj att sluta hade en chattfunktion. En sådan funktion skulle kunna inrättas om telefonlinjen blir permanentad. Det är också viktigt att tänka på att kommunikation för att få unga vuxna att ringa till telefonlinjen kanske behöver vara annorlunda utformad än den som riktas till den lite äldre populationen. En kampanj riktad till unga vuxna mellan 18–25 år genomfördes i slutet av november 2021, och resultatet i form av ökade samtal från den målgruppen kommer förhoppningsvis att ses i början av nästa år.

⁶⁰ Detta är fallet vad gäller psykisk ohälsa, vilket skulle kunna gälla även för våldsutövande. (Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin. Väsentligt fler kvinnor än män vårdas för psykisk ohälsa i Stockholms läns landsting. Faktablad 2017:2. <https://www.folkhalssoquiden.se/globalassets/verksamheter/forskning-och-utveckling/centrum-for-epidemiologi-och-samhallsmedicin/folkhalssoquiden/rapporter-och-faktablad/fler-kvinnor-an-man-vardas-for-psykisk-ohalsa-faktablad-2017.2.pdf> (211124))

⁶¹ Bair-Merritt, Megan H. Crowne Shea, Sarah. Thomson, Darcy A. Sibinga, Erica. Trent, Maria. Campbell, Jacquelyn. Why Do Women Use Intimate Partner Violence? A Systematic Review of Women's Motivations. Trauma Violence and Abuse. nr 11, 2010: 178-189; Swan, Suzanne C. Gambone, Laura J. Caldwell, Jennifer E. Sullivan, Tami P. Snow, David L. A Review of Research on Women's Use of Violence With Male Intimate Partners. Violence and Victims. Vol 23. Issue 3. 2008: 301-314; Hester, Marianne. Portrayal of Women as Intimate Partner Domestic Violence Perpetrators. Violence Against Women. Volume18. Issue 9. 2012:1067–1082.

När det gäller hbtq-personer så är det möjligt att Välj att sluta måste bli ännu tydligare (till exempel på hemsidan) med sitt budskap om att alla, oavsett könstillhörighet och sexuell läggning är välkomna att ringa. Under perioden som analyseras i denna rapport har endast tre procent uppgett att de tillhör den gruppen.

Det behövs fler verksamheter för våldsutövare – Manscentrum Skype har varit en tillgång under 2021

Manscentrum startade under 2021 en behandling via Skype främst för att tillgodose en brist på verksamheter att hänvisa till i vissa delar av landet. Manscentrum Skype har varit en trygghet för telefonrådgivarna som kan känna sig maktlösa de gånger det inte finns någonstans att hänvisa en inringare till, eller då inringaren inte vill vända sig till socialtjänsten i sin kommun. Många kommuner i Sverige är mindre och det är inte helt ovanligt att en inringare inte vill vända sig till socialtjänsten i en sådan liten kommun för att hen känner någon som arbetar där. Men det kan också vara så att en inringare oavsett kommunens eller länets storlek inte vill vända sig till socialtjänsten.

Manscentrums Skype-behandling kan dock inte lösa hela problemet med bristen på specialiserade verksamheter för våldsutövare i Sverige. En förhoppning är att lagändringen i Socialtjänstlagen⁶², vilken genomfördes 1 augusti 2021 ska få en effekt på sikt. I lagändringen hör det numera till socialnämndens uppgifter att verka för att den som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp ska upphöra med våldet eller övergreppen. Dessutom har regeringen utökat det generella statsbidraget till kommunerna med 60 miljoner kronor per år från och med 2022.⁶³ Tillsammans bör dessa två insatser i bästa fall få effekt på antalet verksamheter dit Välj att sluta kan hänvisa inringare med våldsproblem. Det är centralt att det finns kvalificerade mottagare för telefonlinjens klienter.

Välj att sluta bör vara nära knutet till ett kunskapscentrum

Under verksamhetsåret har Länsstyrelsen och Manscentrum diskuterat behovet av ett kunskapscentrum som tar ett helhetsgrepp om våldsutövarfrågan. Det är påtagligt att det behövs ett sådant, som håller ihop frågan över landet, ackrediterar verksamheter för våldsutövare, bedriver forskning, erbjuder utbildning m.m.⁶⁴ Telefonlinjen bör i framtiden vara knuten till ett sådant centrum, antingen samlokaliserat eller i en närliggande

⁶² Socialtjänstlagen (2001:453) 5 kap, Våldsutövare 11 a §

⁶³ Pressmeddelande från regeringen 200911. Långsiktiga satsningar i regeringens politik mot våld i nära relationer. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/09/langsiktiga-satsningar-i-regeringens-politik-mot-vald-i-nara-relationer/> (211124)

⁶⁴ Respect är en brittisk organisation som utvecklar arbetet med våldsutövare, våldsutsatta män och unga som utövar våld. Organisationen kan ses som ett kunskapscentrum som utvecklar riktlinjer för vad ett program för våldsutövare ska innehålla för att kunna ackrediteras och utbildar även yrkesverksamma i hur arbete gentemot våldsutövare kan bedrivas m.m. Till organisationen hör Respect phoneline som startade för 16 år sedan (<https://www.respect.uk.net/>).

lokal så att regelbundna möten kan hållas. Välj att slutas verksamhet är kunskapsalstrande och det är viktigt att den kunskapen tas om hand av en aktör som har en samordnande roll.

Socialstyrelsen fick i november 2021 ett nytt regeringsuppdrag där de ombeds lämna förslag på hur en nationell samordning och kunskapsutveckling runt återfallsförebyggande arbete med personer som utövar våld mot närstående kan utvecklas inom myndigheten.⁶⁵ En förhoppning är att Välj att slutas tillhörighet kan diskuteras inom ramen för detta uppdrag.

Förutsättningarna för Välj att slutas verksamhet har varit ojämna under året. Långsiktiga och permanenta medel behövs.

Länsstyrelsens och Manscentrum Stockholms förutsättningar för att driva Välj att slutas verksamhet har inte varit optimala under 2021. Den ojämna finansieringen av telefonlinjen under 2021, med lägre budget än förväntat till en början och sedan en utökad budget i slutet av året gjorde det svårt att bedriva arbetet. Planeringen för hela året gjordes utifrån de medel som Socialstyrelsen gav Länsstyrelsen i form av statsbidrag (4 350 000 kronor), vilket fick som konsekvens att verksamheten fick gå på sparlåga under perioden 210101 – 210901. Öppettider minskades, personal fick gå ner i tjänst och den köpta kommunikationen kunde endast bestå av lågintensiv sponsring av annonser i sociala medier (Facebook och Instagram). Ingen större kommunikationsinsats kunde göras under våren och under sommar-månaderna fanns inte resurser till att betala Google-annonsering. Med tanke på att 60 procent av de personer som ringer till Välj att sluta hittat telefonlinjen via Google var inte detta inte bra. När sedan medel från vårändringsbudgeten kom så var telefonlinjen tvungen att på kort tid växla upp verksamheten. Den ojämna finansieringen och osäkerheten har påverkat Välj att slutas verksamhet negativt och kännedomen om telefonlinjen har inte ökat i den takt som skulle kunna skett om hela årsbudgeten hade kommit redan i januari 2021.

Ett önskemål inför 2022 är med andra ord en långsiktig och stabil finansiering över tid. Resultaten från de sammanlagt tre år Välj att sluta har funnits har pekar på att det finns ett behov av linjen. Det som behövs är att fler och fler ur allmänheten och bland yrkesverksamma känner till telefonlinjen – att kännedomen ökar. Välj att sluta bör permanentas.

Länsstyrelsens roll framgent

Länsstyrelsen är positivt inställd till att fortsätta utveckla Välj att sluta även framgent. Den kunskap och erfarenhet som erhållits under sammanlagt tre års drift är en god grund att stå på. Via länsstyrelsernas nätverk för uppdraget Mäns våld mot kvinnor har Välj att sluta en plattform för att nå ut

⁶⁵ A2021/02083. Uppdrag om samordning och kunskapsutveckling för återfallsförebyggande arbete. Arbetsmarknadsdepartementet.

nationellt via de utvecklingsledare som deltar där. Dessa utvecklingsledare når yrkesverksamma på regional och lokal nivå i respektive län. De har kunskap om de län de arbetar i och har struktur på plats för att förankra Välj att sluta i sina län.

Slutsatser i korthet och utmaningar inför framtiden

Nedan följer några av de viktigaste slutsatserna i projektet samt några utmaningar inför framtiden:

- Det finns ett behov av Välj att sluta i landet – det har ringt från alla län utom ett. 153 av totalt 331 samtal (46 procent) under en sju-månadersperiod kom från utövare av våld och 78 procent av dessa hade aldrig sökt hjälp för sitt våldsutövande tidigare. Även övriga målgrupper (yrkesverksamma, våldsutsatta och närstående m.fl.) ringer.
- Behovet av Välj att sluta finns både för män och kvinnor. 82 procent av personerna som ringde och beskrev ett våldsamt beteende var män och 18 procent kvinnor.
- Välj att sluta når huvudsakligen personer som främst utövat psykiskt våld, vilket ligger i linje med vad telefonlinjen har som målsättning. Att gripa in så tidigt som möjligt i våldsspiralen så att personerna får stöd innan våldet eskalerat är viktigt.
- Hänvisningarna till behandlingsverksamheterna i landet går fram i hög utsträckning. Minst 65 procent av de personer som fått en hänvisning till en verksamhet för våldsutövare i landet har också ringt vidare till den. Vad gäller de övriga 35 procenten så går det inte att veta om dessa personer ringt vidare eller ej - det saknas enkätsvar eller så saknar verksamheten statistik över inkomna samtal från Välj att sluta.
- Det finns ett behov av fler behandlingsverksamheter att hänvisa till i landet. Manscentrums Skype-behandling var ett välbehövligt tillskott att hänvisa till under 2021 när det inte fanns någon verksamhet att hänvisa till i inringarens närhet, eller när inringaren inte ville ta kontakt med socialtjänsten i sin kommun. Men Manscentrums Skype-behandling kan inte lösa hela problemet med bristen på specialiserade verksamheter för våldsutövare i Sverige.
- Välj att slutas kommunikationsinsatser visar goda resultat och har fått målgruppen att ringa. När den kontinuerliga annonseringen om telefonlinjen via Google, sociala medier och andra digitala plattformar ökade i september uppstod ett trendbrott och antal samtal per månad lade sig därefter på en högre nivå än tidigare. Även punktinsatser som exempelvis en stor spridning av tidningsartiklar under maj månad kan ha ökat samtalen temporärt. Den större kampanjen – Det grå våldet som startade i december 2021 visade

redan efter halva tiden på goda resultat, med exempelvis en stor ökning av antal besökare på hemsidan. Då kampanjen genomfördes sent på året går de inte att se om ökad trafik till hemsidan genererade fler samtal från målgruppen ännu. Detta kan dock följas upp under 2022.

- Telefonlinjens verksamhet är kunskapsalstrande och det är viktigt att den kunskapen tas om hand av en aktör som har en samordnande roll. Välj att sluta behöver i sin tur knytas till systematiskt kvalitets- och uppföljningsarbete. Med detta i åtanke bör telefonlinjen vara nära knutet till ett kunskapscentrum med samordningsansvar för återfallsförebyggande insatser för personer som utövar våld mot närstående. En samlokalisering skulle underlätta utbytet mellan de båda organisationerna.
- Långsiktiga och permanenta medel behövs för Välj att sluta.

Slutord

Välj att sluta har efter förutsättningarna uppnått goda resultat under 2021. Telefonlinjen har lyckats ta emot samtal från hela landet. Varje person som ringt och som sedan gått vidare till att få mer långsiktig behandling är ett steg i rätt riktning för att minska våldet i nära relationer. Om insatser till våldsutsatta och barn kombineras med insatser till våldsutövare ökar chansen för att våldet ska upphöra.

Välj att slutas verksamhet har genererat unik information om personer som utövar våld i nära relationer och på så sätt adderat till den relativt sparsamma kunskap vi har om denna målgrupp. Det har dock blivit påtagligt att det behövs ett större och tydligare grepp om våldsutövarfrågan i Sverige. En telefonlinje räcker inte för att driva på kommuner och regioner och ideella att starta upp nya verksamheter för behandling. Förhoppningen finns dock att den skarpare regleringen i Socialtjänstlagen runt våldsutövare och det ökade generella statsbidraget till kommunerna i kombination med ett samordnande kunskapscentrum ska råda bot på detta.

Referenslista:

Litteratur:

Bair-Merritt, Megan H. Crowne Shea, Sarah. Thomson, Darcy A. Sibinga, Erica. Trent, Maria. Campbell, Jacquelyn. *Why Do Women Use Intimate Partner Violence? A Systematic Review of Women's Motivations*. Trauma Violence and Abuse. nr 11, 2010: 178-189.

Brottsförebyggande rådet. *Våld mot kvinnor och män i nära relationer. Våldets karaktär och offrens erfarenheter av kontakter med rättsväsendet*. Rapport 2009:12.

Brottsförebyggande rådet. *Brott i nära relationer. En nationell kartläggning*. Rapport 2014:8.

Hester, Marianne. *Portrayal of Women as Intimate Partner Domestic Violence Perpetrators*. Violence Against Women. Volume18. Issue 9. 2012:1067–1082

Isdal, Per. *Meningen med våld*. Upplaga 2. Stockholm: Gothia Fortbildning AB. 2017.

Länsstyrelsen Stockholm. *Välj att sluta – En telefonlinje för personer som utövar våld i nära relationer - Slutrapport för en pilotverksamhet*. Rapport 2020:17.

Nybergh, Lotta. Taft, Charles. Enander, Viveka. Krantz, Gunilla. *Self-reported exposure to intimate partner violence among women and men in Sweden: results from a population-based survey*. BMC Public Health volume 13, Article number: 845. 2013.

Regeringens skrivelse. Skr. 2007/08:39. *Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer*.

S2017/07420/JÄM. *Regionalt uppdrag att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor*.

Skr. 2016/17:10. *En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor*. Utdrag (kap 5) ur Mål makt och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid.

S2019/04465 S2020/09593 (delvis). Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Socialstyrelsen. Socialdepartementet.

A2021/02083. Uppdrag om samordning och kunskapsutveckling för återfallsförebyggande arbete. Arbetsmarknadsdepartementet.

Socialtjänstlagen (2001:453) 5 kap, Våldsutövare 11 a §.

Socialstyrelsen. *Behandling av män som utövar våld i nära relationer – en utvärdering*. 2010.

Socialstyrelsen. *Manual för FREDAS Standardiserade bedömningsmetoder för socialtjänstens arbete mot våld i nära relationer*. 2014.

Socialstyrelsen. *Partnerkontakt: Säkerhetsarbete med våldsutsatta personer när våldsutövaren går i behandling. En studie av en försöksverksamhet*. Stockholm, Socialstyrelsen. 2015.

SOU 2014:49. *Våld i nära relationer – en folkhälsofråga.*

SOU 2018:37. *Att bryta ett våldsamt beteende – återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld.*

Swan, Suzanne C. Gambone, Laura J. Caldwell, Jennifer E. Sullivan, Tami P. Snow, David L. *A Review of Research on Women's Use of Violence With Male Intimate Partners.* Violence and Victims. Vol 23. Issue 3. 2008: 301-314.

Länkar:

Brottsförebyggande rådet. Statistik utifrån brottstyper. Våld i nära relationer. <https://www.bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/vald-i-nara-relationer.html> (211124)

Brottsförebyggande rådet. Misstänkta personer efter brottstyp, ålder och kön (tabell 220-222) för år 2020 hela landet. <https://bra.se/statistik/kriminalstatistik/misstankta-personer.html> (211124)

Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin. Väsentligt fler kvinnor än män vårdas för psykisk ohälsa i Stockholms läns landsting. Faktablad 2017:2. <https://www.folkhalsoguiden.se/globalassets/verksamheter/forskning-och-utveckling/centrum-for-epidemiologi-och-samhallsmedicin/folkhalsoguiden/rapporter-och-faktablad/fluor-kvinnor-an-man-vardas-for-psykisk-ohalsa-faktablad-2017.2.pdf> (211124)

Nationellt centrum för kvinnofrid. Kunskapsbanken. Våld i nära relationer. <https://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vald-i-nara-relationer/vald-i-nara-relationer/> (211124)

Nationellt centrum för kvinnofrid. Kunskapsbanken. Våldets uttryck och mekanismer. <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vald-i-nara-relationer/valdets-uttryck-och-mekanismer/> (211124)

Regeringen, pressmeddelande. Långsiktiga satsningar i regeringens politik mot våld i nära relationer. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/09/langsiktiga-satsningar-i-regeringens-politik-mot-vald-i-nara-relationer/> (211124)

Rikskriscentrum (<https://rikskriscentrum.se/>)

Socialstyrelsen. Meddelandeblad Nr 5/2021. Juni 2021. Nya bestämmelser om förebyggande av våld i nära relationer och om barnfridsbrott. (<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/meddelandeblad/2021-6-7504.pdf>)

Socialstyrelsen. Våld i nära relationer. <https://www.socialstyrelsen.se/stod-i-arbetet/vald-och-brott/vald-i-nara-relationer/> (211124)

Vårdgivarguiden. Stockholms läns landsting. Vad är våld i nära relationer? <https://vardgivarguiden.se/kunskapsstod/vardriktlinjer/vald-i-nara-relationer/vad-ar-vald-i-nara-relationer/> (211124)

Muntliga källor:

Deltagare vid seminarium för behandlare av våldsutövare vid Länsstyrelsen Stockholm 191017.

Intervju med Pelle Holm, fd behandlare vid ATV Nacka. 200922.

Bilaga 1

Förutsättningar för personal som arbetar vid en anonym telefonlinje som drivs av en privat enskild vårdgivare att bryta tystnadsplikten/sekretessen och kontakta socialtjänsten, polisen eller annan myndighet

Bakgrund

Länsstyrelsen i Stockholms län har under en period av två och ett halvt år, slutit ett avtal med den ideella stiftelsen Manscentrum (MC) om att stiftelsen ska agera operativ utförare i ett pilotprojekt med en telefonlinje för våldsutövare – Välj att sluta.

En telefonlinje som riktar sig till målgruppen våldsutövare kan rendera samtal av allvarlig karaktär. Det kan till exempel röra sig om att en person som ringer in avslöjar att hen är i begrepp att begå ett allvarligt brott, att information om att ett barn far illa kommer fram eller att andra liknande situationer uppstår.

En grundförutsättning för telefonlinjen är att den är anonym. Ingen som ringer in behöver uppge några personuppgifter för att få stöd eller hjälp. Den anonymiteten bryts gentemot personalen vid telefonlinjen om personen som ringer själv uppger uppgifter som identifierar personen, till exempel uppger sitt namn, telefonnummer eller någon annan uppgift som kan identifiera personen.

Något som behöver utredas är alltså hur personalen i telefonlinjen kan göra när en personuppgift avslöjats av den som ringer (men där personen litar på att den inte förs vidare), och man exempelvis får reda på att barn i familjen far illa eller att det pågår eller planeras ett allvarligt brott.

Två exempel:

När ett barn misstänks fara illa: Kan personalen ringa socialnämnden utan samtycke från personen då och lämna över de personuppgifter de fått in?

När det pågår eller planeras ett allvarligt brott: Kan personalen ringa polisen och både uppge de personuppgifter de fått samt säga vilken tid samtalet inkom så att polisen (om de bedömer att något måste göras) kan spåra samtalet?

Svar

Frågan berör anmälningsskyldigheten i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL, i förhållande till den tystnadsplikt som följer av 6 kap. 12 och 16 §§ patientsäkerhetslagen (2010:659), PSL.

MC är en ideell stiftelse som har fått i uppdrag av Länsstyrelsen i Stockholm att agera operativ utförare i pilotprojektet med en telefonlinje för våldsutövare. MC erbjuder i sin ordinarie verksamhet samtalshjälp och samtliga behandlare på MC är legitimerade psykologer eller legitimerade psykoterapeuter som arbetar enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), HSL. I det nu aktuella projektet bemannas telefonlinjen dock inte av legitimerad personal.

Hälso- och sjukvård

I 2 kap. 1 § första stycket första punkten i HSL definieras vad som i princip ska räknas som hälso- och sjukvård, nämligen “åtgärder för att medicinskt förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador”. Begreppet hälso- och sjukvård omfattar alltså såväl de sjukdomsförebyggande åtgärderna som den egentliga sjukvården. Med sådana insatser som innebär att medicinskt förebygga sjukdomar och skador avses enligt tidigare förarbeten både miljöinriktade och individinriktade åtgärder. I fråga om de miljöinriktade åtgärderna hade det föredragande statsrådet i anslutning till tillkomsten av äldre HSL främst fäst sig vid landstingens arbete på detta område (prop. 1981/82:97 s. 110 f.):

Landstingskommunernas miljöinriktade åtgärder kan innefatta insatser för att fastställa hur kemiska, biologiska, fysiska, sociala och psykologiska faktorer inverkar på befolkningens hälsotillstånd, liksom hur levnadsvanorna påverkar hälsotillståndet. Landstingskommunerna bör ta till vara och utnyttja den information om risker i människornas livsmiljö som observeras i hälso- och sjukvårdsarbetet.

Hälso- och sjukvården – då särskilt landstingskommunernas – kan med sina kunskaper om miljöfaktorernas betydelse för människors hälsa och välbefinnande bidra med underlag för planeringen inom andra samhällsfaktorer.

Syftet med främst hälso- och sjukvårdens medverkan i samhällsplaneringen är att dels främja aktuella skade- och sjukdomsförebyggande åtgärder inom andra delar av samhället än hälso- och sjukvården, dels medverka i att skapa samhällsmiljöer som främjar människornas fysiska, psykiska och sociala behov i vid bemärkelse.

Landstingskommunernas medverkan i samhällsplaneringen förutsätter således samarbete med de kommunala organ som har det direkta ansvaret för utvecklingen inom andra samhällssektorer. Samarbetet med företags- hälsovården är av central betydelse. Landstingskommunerna har i dessa frågor att samarbeta med berörda regionala och centrala myndigheter och organisationer.

Termen “medicinskt” förebyggande åtgärder har valts för att klart skilja den preventiva verksamhet som avses i äldre och nya hälso- och sjukvårdslagen från den som regleras genom socialtjänstlagen. Hälso- och sjukvård som begrepp ska alltså inte ges en alltför vid tolkning.

Till hälso- och sjukvården hör också omvårdnad. Begreppet har ansetts svårdefinierat. Ett försök till definition, som ofta citeras, kommer från den amerikanska sjuksköterskan Virginia Henderson (1955) och har av Medicinska forskningsrådet formulerats på följande sätt (1982):

Omvårdnad innebär att tillgodose allmänmänskliga och personliga behov och att därvid tillvarata individens egna resurser för att bevara eller återvinna optimal hälsa liksom att tillgodose behov av vård i livets slutskede. Omvårdnad sammanfaller delvis med och utgör ett komplement till medicinsk vård, beaktande såväl psykiska som sociala och kulturella aspekter.

Prioriteringsutredningen har i betänkandet ”Vårdens svåra val” anslutit sig till en liknande definition av begreppet omvårdnad (se SOU 1995:5 s. 20):

Omvårdnad är att tillgodose allmänmänskliga och personliga behov; både kroppsliga behov som näringstillförsel, hygien, sömn och vila och psykosociala och kulturella behov som trygghet, gemenskap, uppskattning och självkänsla. Omvårdnad går som en röd tråd genom all vård och utgör ett komplement till behandling.

Den verksamhet som bedrivs på MC får enligt min mening klassas som hälso- och sjukvård. Det samtalsstöd som erbjuds i den reguljära verksamheten får enligt min mening anses falla in under terapi. Den aktuella verksamheten på telefonlinjen kan således anses bedriven inom hälso- och sjukvårdens regi.

Hälso- och sjukvårdspersonal

Nästa fråga som måste besvaras är vilken status de personer som bemannar telefonlinjen har.

Av 1 kap. 4 § PSL framgår bland annat följande.

4 § Med hälso- och sjukvårdspersonal avses i denna lag

1. den som har legitimation för ett yrke inom hälso- och sjukvården,
2. personal som är verksam vid sjukhus och andra vårdinrättningar och som medverkar i hälso- och sjukvård av patienter,
3. den som i annat fall vid hälso- och sjukvård av patienter biträder en legitimerad yrkesutövare,
4. apotekspersonal som tillverkar eller expedierar läkemedel eller lämnar råd och upplysningar,
5. personal vid Giftinformationscentralen som lämnar råd och upplysningar, och
6. personal vid larmcentral och sjukvårdsrådgivning som förmedlar hjälp eller lämnar råd och upplysningar till vårdsökande

Den person som driver verksamheten med telefonlinjen är legitimerad psykolog/psykoterapeut och är således genom sin legitimation hälso- och sjukvårdspersonal med stöd av första punkten. Vad gäller de personer som bemannar telefonerna är de inte legitimerad personal. Personerna har utbildning som socionom samt socialpedagog.

Vår bedömning är att andra punkten inte är tillämplig då MC inte kan anses utgöra ett sjukhus eller vårdinrättning, i ordets lexikala betydelse. Detta då patienter inte läggs in på MC. Det kan naturligtvis diskuteras huruvida begreppet vårdinrättning ska tolkas i vid bemärkelse. Det har inte i förarbetena närmare definierats huruvida begreppet ska anses omfatta även öppna vårdenheter så som vårdcentraler o.d. Hälso- och sjukvårdslagen kan dock ge viss ledning. I 2 kap. 4 § anges att ”Med slutna vård avses i denna lag hälso- och sjukvård som ges till en patient som är intagen vid en vårdinrättning”. Motsatsvis är, enligt 2 kap. 5 § HSL, öppenvård sådan vård som inte är slutna. Med andra ord vård som inte innebär att en patient är intagen vid en vårdinrättning.

Inte heller anser vi att punkt tre är tillämplig då samtalen hanteras av personalen självständigt. Jag anser inte att personalen kan anses biträda en legitimerad yrkesutövare även med beaktande av att ansvarig psykolog/psykoterapeut har möjlighet till medlyssning.

Det kan diskuteras om personalen på telefonlinjen ska anses tillhöra punkt sex. Det är dock vår mening att den typ av rådgivning som lämnas via telefonlinjen inte kan anses utgöra sjukvårdsrådgivning. Det är därför vår mening att personalen som bemannar telefonlinjen inte kan anses falla in under definitionen för hälso- och sjukvårdspersonal.

Tystnadsplikt

Tystnadsplikt och sekretess i vården regleras i två olika lagar beroende på om verksamheten är allmän (offentlig) eller enskild (privat). För allmän verksamhet gäller offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL. Det finns också en förordning kopplad till OSL, offentlighets- och sekretessförordningen (2009:641), OSF.

För enskild verksamhet gäller 6 kap. 12— §§ PSL. I PSL finns också bestämmelser i 6 kap. 15 § som gäller för all vård, både allmän och enskild. Även om reglerna ser olika ut för allmän och enskild verksamhet ska det i princip inte vara någon skillnad på integritetsskyddet.

MC är inte en offentlig aktör. Länsstyrelsen kan inte heller anses utöva ett rättsligt bestämmande inflytande över MC enligt 2 kap. 3 § OSL. MC ska därför inte jämföras med en myndighet. Det är således reglerna i patient-säkerhetslagen som är tillämpliga på verksamheten.

För hälso- och sjukvårdspersonal, i detta fall den ansvarige psykologen/psykoterapeuten, följer tystnadsplikten av 6 kap. 12 § PSL. För övrig personal följer tystnadsplikten istället av 6 kap. 16 § PSL. Bestämmelserna är i stort sett

likalydande. Detta för att personer som vänder sig till vården ska kunna känna förtroende för den personal man möter, oavsett yrkesroll. Förtroendet är viktigt för att personer ska känna sig trygga och våga prata öppet om de besvär eller symtom de har och på så sätt få den vård de behöver. Därför omfattas alla som arbetar inom hälso- och sjukvården av tystnadsplikt.

Tystnadsplikten är, för icke legitimerad personal, uttryckt som att de inte obehörigen får röja vad han eller hon fått veta om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden. Tanken är att tystnadsplikten ska motsvara det sekretesskydd den enskilde tillägnas genom OSL. Ledning kan därför hämtas från vad som föreskrivits om hälso- och sjukvårdssekretess i 25 kap. OSL.

För nu aktuell fråga är främst information om vad som ska anses utgöra enskilds personliga förhållanden intressant.

Vad som menas med personliga förhållanden ska bestämmas med ledning av vanligt språkbruk. Någon tvekan om att uttrycket avser så vitt skilda förhållanden som t.ex. en persons adress eller yttringarna av ett psykiskt sjukdomstillstånd råder inte (prop. 1979/80:2 Del A s. 84). Även uppgift om enskilds namn anses omfattas av begreppet (se HFD:s avgörande RÅ 1994 not 516 och prop. 2003/04:93 s. 44 f.). JO har i ett uttalande gått mycket längre: ”I princip omfattar uttrycket personliga förhållanden alla uppgifter som hänför sig till den berörda personen” (JO:s ämbetsberättelse 2016/17 s. 347). Till uppgifter om personliga förhållanden brukar därmed räknas namn, personnummer, adress, telefonnummer, ålder, familjesituation, hälsotillstånd, missbruk, funktionsnedsättning, anställning och ekonomisk situation.

I den nu aktuella verksamheten torde därför, i princip, all information hänförlig till de personer som ringer in omfattas av tystnadsplikten.

Skyldighet och/eller möjlighet att anmäla

Den fråga som här blir aktuell är huruvida det finns en skyldighet eller en möjlighet att, till socialtjänst eller polis, anmäla att någon far illa. För socialtjänstens del regleras frågan i 14 kap. SoL. I 14 kap. 1 § SoL anges bland annat följande.

1 § Följande myndigheter och yrkesverksamma är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa:

1. myndigheter vars verksamhet berör barn och unga,
2. andra myndigheter inom hälso- och sjukvården, annan rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet, socialtjänsten, Kriminalvården, Polismyndigheten och Säkerhetspolisen,
3. anställda hos sådana myndigheter som avses i 1 och 2, och

4. de som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet och fullgör uppgifter som berör barn och unga eller inom annan sådan verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område.

De som är verksamma inom familjerådgivning är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om att ett barn utnyttjas sexuellt eller utsätts för fysisk eller psykisk misshandel i hemmet.

Myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som anges i första stycket är skyldiga att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av stöd och skydd.

För den aktuella verksamheten är det den fjärde punkten som kan bli aktuell. För ansvarig psykolog/psykoterapeut följer en anmälningsskyldighet enligt fjärde punkten. Skyldigheten innebär ett personligt ansvar att anmäla om hen får uppgift om att ett barn far illa. Bestämmelsen, i kombination med 6 kap. 12 § första stycket andra meningen PSL, medger att tystnadsplikten bryts för uppgifter som leder till kännedom om eller misstänker att ett barn far illa (jfr 10 kap. 28 § OSL).

Frågan blir då om den personal som bemannar telefonerna omfattas av skyldigheten att anmäla enligt fjärde punkten. Som redogjorts för ovan är det min mening att den personalen inte kan anses utgöra hälso- och sjukvårdspersonal, men kan de anses omfattas av begreppet ”verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet och fullgör uppgifter som berör barn och unga eller inom annan sådan verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område”. Av avtalet mellan Länsstyrelsen och MC framgår inte huruvida personalen som bemannar telefonerna är avlönad personal, vi har i det följande utgått från att så är fallet.

I förarbetena till motsvarande bestämmelse i den gamla socialtjänstlagen anges bland annat följande. ”I andra stycket har uppräknningen av privatpraktiserande yrkesutövare som omfattas av anmälningsskyldigheten slopats. I stället har införts en formulering som gör att offentlig och enskild verksamhet likställs när det gäller skyldigheten att anmäla. Förslaget innebär att skyldigheten utvidgas på det privata området. Förutom läkare, lärare, sjuksköterskor och barnmorskor i privat tjänst, som enligt nuvarande ordning omfattas av anmälningsskyldighet, kommer en rad andra yrkesutövare också att ha en motsvarande skyldighet. Skyldigheten utvidgas till att gälla samtliga personer som är verksamma inom en yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som berör barn och ungdom eller inom annan yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område. Inom den enskilda hälso- och sjukvården kommer förutom läkare, sjuksköterskor och barnmorskor som redan har anmälningsskyldighet bland annat kuratorer, psykologer och psykoterapeuter att ingå i kretsen underrättelseskyldiga” (prop. 1996/97:124 s. 190).

Socialstyrelsen har i en, numera upphävd, handbok tagit upp frågan och då angett att skyldigheten omfattar alla yrkeskategorier inom enskilt bedrivet

hälso- och sjukvård (Anmälningsskyldighet om missförhållanden som rör barn, 2004). Handboken förhöll sig till den då gällande lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område. I den handbok som ersatte den tidigare publikationen och som förhåller sig till patientsäkerhetslagen förekommer inte samma uttalande. I förarbetena till 14 kap. 1 § SoL har dock angetts att privat och offentlig verksamhet ska likställas. Det är därför min mening att även den personal som inte kan anses utgöra hälso- och sjukvårdspersonal bör omfattas av anmälningsskyldigheten så som verksamma inom yrkesmässigt bedriven hälso- och sjukvård. På samma sätt som i 6 kap. 12 § PSL har det i 6 kap. 16 § första stycket andra meningen tagits in en ventil som möjliggör för personer som omfattas av tystnadsplikt att röja uppgifter om det följer av lag.

Förutsättningarna för anmälan

Anmälaren, det vill säga personalen på MC, behöver inte sätta sig in i om socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd utan kan utgå från sina egna iakttagelser och sin egen bedömning av om ett barn far illa eller misstänks fara illa. Vad som innefattas i begreppet ”far illa” varierar av naturliga skäl beroende på barnets ålder och förhållandena i övrigt. Formuleringen i 14 kap. 1 § SoL motsvarar de förhållanden som innebär att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd.

Det kan till exempel vara fråga om barn och unga som i hemmet utsätts för fysiskt eller psykiskt våld, sexuella övergrepp, kränkningar, fysisk eller psykisk försummelse eller som har allvarliga relationsproblem i sin familj. Både fysisk och psykisk misshandel kan utgöra risk för att barnets hälsa och utveckling skadas. Psykisk misshandel är svår att definiera. Det är inte fråga om enskilda händelser utan om en relation och ett förhållningssätt som bland annat hindrar utvecklingen av en positiv självbild hos barnet. Till gruppen hör barn som upplevs negativt av föräldrarna och som ständigt blir känslomässigt avvisade, barn som kränks, som hotas med att bli övergivna och som terroriseras. Hit hör exempelvis barn som växer upp i hem där det förekommer våld mellan makarna/samborna. I sådana fall måste kvinnan och barnen få samhällets skydd och stöd. Socialtjänsten har här ett särskilt ansvar för att ge skydd och stöd till dem som blir utsatta för familjevåld. Om kvinnan hotas, kränks eller misshandlas i barnens åsyn bör detta kunna räknas som psykisk misshandel för barnet. Detsamma gäller barn eller unga som växer upp under hot från sin familj. Hit hör även flickor som växer upp i familjer med starkt patriarkala värderingar och vars utveckling hindras genom hot från i första hand manliga släktingar. Bestämmelsen medger inte uttryckligen att tystnadsplikten bryts för det fall uppgifter om våld mot en partner framkommer. Dock kan ett bevitnande av den typen av våld anses utgöra psykisk misshandel av barnet varför bestämmelsen således indirekt medger att tystnadsplikten bryts om uppgifter om våld mot en partner framkommer. En förutsättning är naturligtvis att anmälaren, det vill säga personalen, även fått uppgifter om att det finns ett barn i familjen.

Av 14 kap. 1 § tredje stycket framgår att de personer som har en anmälnings-skyldighet också har en skyldighet att lämna uppgifter som kan vara av betydelse för utredningen av ett barns behov av skydd och stöd. Skyldighet att lämna ut uppgifter gäller bara sådant som har betydelse för den aktuella situationen. Det innebär att andra uppgifter om en person som kan finnas hos till exempel en myndighet inte behöver lämnas ut. Socialnämnden bör i möjligaste mån precisera vilken typ av uppgifter den önskar få ta del av. De begärda uppgifterna bör helst lämnas skriftligt, antingen genom att en kopia av relevanta handlingar eller en sammanställning av uppgifterna skickas till handläggaren. Formuleringen ”som obehörigt röjande anses inte att någon fullgör uppgiftsskyldighet som följer av lag eller förordning” i 6 kap. 12 och 16 §§ PSL medför att ett lämnade av uppgifter i samband med en anmälan enligt 14 kap. 1 § SoL inte betraktas som obehörigt röjande. Har således en anmälan gjorts uppställer inte tystnadsplikten några hinder för att lämna ut relevant information till socialtjänsten.

Underlåtenhet att avslöja brott, nödrätten och anmälan till Polismyndigheten

Det föreligger en allmän skyldighet enligt 23 kap. 6 § brottsbalken att göra en anmälan för vissa allvarliga brott som är ”å färde”. Annars kan man dömas för underlåtenhet att avslöja brottet. Med att ett brott är å färde menas att brottet inte har fullbordats. Det ska alltså gälla brott som är förestående eller pågående. Om emellertid gärningsmannen gjort vad som ankommit på honom eller henne för att brottet ska komma till stånd men effekten ännu inte inträffat, anses brottet fortfarande vara pågående. Har skadan ännu inte uppkommit, kan ett avslöjande vara verkningsfullt. Det kan till exempel gälla om personalen får reda på att någon som har varit i kontakt med MC planerar ett väpnat rån eller hotar att slå ihjäl eller allvarligt misshandla någon. Av 23 kap. 6 § Brb framgår knappast att tillämpningsområdet skulle vara begränsat till att omfatta de fall då det varit möjligt för polisen att stoppa brottet. För ansvar är det tillräckligt att det inte varit helt uteslutet att polisen hade kunnat stoppa brottet eller gripa gärningsmännen. Eller annorlunda formulerat: Det behöver inte styrkas att underlåtenheten varit orsak till att fullbordat brott kommit till stånd (prop. 2000/01:85 s. 18 f.). I det så kallade Kodemordet, RH 1997:1, dömdes en person för underlåtenhet att avslöja grov misshandel, med motiveringen att fall, i vilka det är tveksamt om ett avslöjande kan få någon verkan eller ej, inte bör undantas från bestraffning. I dessa fall viker tystnadsplikten för anmälnings-skyldigheten (6 kap. 12 och 16 §§ PSL, jfr 10 kap. 28 § första stycket OSL, SOU 1996:185 s. 317 f och SOU 2003:99 s. 304 f.).

Nöd föreligger när fara hotar liv, hälsa, egendom eller något annat viktigt intresse som skyddas av rättsordningen. En handling som någon gör i nöd är straffri om den är försvarbar i förhållande till farans beskaffenhet, den skada som åsamkas annan och omständigheterna i övrigt (24 kap. 4 § brottsbalken).

Det innebär att det i vissa fall kan vara straffritt att lämna ut uppgifter som omfattas av tystnadsplikten, trots att en sekretessbrytande bestämmelse inte kan tillämpas. Men det förutsätter att det föreligger fara för någons liv eller hälsa. Så kan vara fallet om personalen får uppgifter om en pågående eller nära förestående misshandel av till exempel en partner. Denna möjlighet ska dock tillämpas restriktivt.

Avslutande kommentar

Det är vår mening att personalen på MC omfattas av anmälnings-skyldigheten i 14 kap. 1 § SoL. Personalen har därför en skyldighet att göra en anmälan till socialtjänsten om de får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa. MC har då även en uppgiftsskyldighet och kan lämna ut relevanta uppgifter till socialtjänsten. Detta inkluderar personuppgifter om den eventuella våldsutövaren. Det kan enligt vår mening vara lämpligt att informera om er skyldighet att anmäla vid misstanke om att ett barn far illa. För det fall personalen får uppgifter som leder till misstanke om att ett barn far illa men den person som ringt in till telefonlinjen inte har lämnat några identifierande uppgifter om sig själv finns det enligt vår mening inget personalen kan göra. Det finns ingen möjlighet att tvinga uppringaren att identifiera sig själv. Personalen har inte heller möjlighet att på egen hand försöka efterforska personuppgifter som uppringaren inte har samtyckt till att lämna, detta torde strida mot GDPR. Är det så att personalen har så pass bristfälliga uppgifter om uppringaren att en anmälan blir omöjlig att utreda eller det inte går att utröna vilken socialtjänst som ska motta anmälan bortfaller, enligt vår mening, anmälningsskyldigheten. Detta ska inte tolkas som att personalen ska underlåta att anmäla misstanke bara för att personalen inte har fullständiga uppgifter kring uppringaren.

Det finns även en möjlighet att bryta tystnadsplikten och anmäla till polisen vid pågående eller nära förestående brott mot någons liv eller hälsa. Denna möjlighet grundar sig på nödrätten.

Vidare finns en skyldighet att anmäla vissa allvarliga brott som är ”å färde”. Annars riskerar man ansvar för underlåtenhet att avslöja brott, 23 kap. 6 § Brb. För att undgå ansvar vid en underlåtenhet att anmäla förutsätts, i princip, att det ska stå klart att en anmälan inte hade haft någon effekt. Om personalen under ett samtal får uppgifter om ett pågående eller förestående brott utan att uppringaren lämnat någon form av identifierande uppgifter uppkommer frågan om en sådan anmälan har någon effekt. Polismyndigheten har dock möjlighet att inhämta uppgifter från telefonoperatörer varför det kan argumenteras för att en anmälan där tidsangivelse för samtalet anges, i alla fall hypotetiskt, kan få en effekt. Det är vår mening att i ett sådant fall bör personalen kunna bryta tystnadsplikten och göra en anmälan till polisen. Det ska dock noteras att möjligheten till att bryta tystnadsplikten grundar sig på skyldigheten i 23 kap. 6 § Brb. Denna skyldighet föreligger endast i

särskilt föreskrivna fall vilka anges i slutet av respektive kapitel i brottsbalken. Som huvudregel är ansvar för underlåtenhet att avslöja brott föreskrivet för allvarigare brott så som exempelvis försök eller förberedelse till mord, dråp, barnadråp eller sådan misshandel som inte är ringa, och för stämpling till mord, dråp, grov misshandel eller synnerligen grov misshandel. Det förutsätt således viss dignitet hos brottet för att skyldigheten att anmäla och möjligheten att bryta tystnadsplikten ska inträda.

Gustaf von Essen

Juridisk rådgivare, JP Infonet

Bilaga 2

Beskrivning av arbetet som utförs vid telefonlinjen Välj att sluta.

Detta är en kort beskrivning av hur Välj att slutas telefonrådgivare hanterar inkommande samtal till stödtelefonen, rutiner och förhållningssätt.

Hur går samtalen till?

När ett samtal inleds på telefonlinjen så behöver rådgivaren skapa sig en uppfattning om klientens primära problem. Eftersom samtalen är ungefär 30 minuter långa och innehåller flera moment så går den här processen relativt fort. För rådgivaren så handlar det om att på kort tid skaffa sig en så precis bild av problemet som möjligt för att kunna ge en lämplig rekommendation eller hänvisning vid samtalets slut. Huvudsakligen kretsar samtalen kring problem som ligger inom ramen för telefonlinjens arbetsfält, alltså våld i nära relationer, och både våldsutövare och våldsutsatta ringer in. Om problematiken är av annat slag är rådgivarna behjälpliga i att guida klienterna till en lämplig instans. Det kan röra sig om att vända sig till en vårdcentral, psykiatri eller en redan befintlig stödkontakt.

När det råder konsensus mellan rådgivare och klient kring problematiken så ägnas tid åt att hänvisa till ett lämpligt behandlingsställe på den ort eller i den kommun som klienten bor. Klienten uppmanas alltid att så snart som möjligt ta nästa steg, det vill säga att kontakta behandlingsstället och boka en tid. Rådgivarna förmedlar att förändring är fullt möjlig och förespråkar professionell behandling som ett gott alternativ för att bli våldsfri.

Samtalen präglas av klienternas känslor vilka färgar samtalen på olika sätt, inte minst så kommer ofta tvivel, oro, rädsla och skam fram. Många män och kvinnor som ringer in skäms över sitt beteende och känner sig misslyckade som partner och förälder. Rådgivarna bemöter och tar hand om dessa känslor på olika sätt, delvis genom att skapa ett samtalsklimat som gynnar hoppet och förändringsviljan. Rådgivarna strävar efter att bilda en allians med klienterna där målsättningen är att våldsutövandet ska och kan upphöra. Generellt kan sägas att klienterna behöver känna sig respekterade och icke-dömda under samtalstiden. Att skapa en allians och att "stå sig på klientens sida" innebär dock inte att våldet accepteras eller normaliseras. Vi antar ett respektfullt bemötande därför att vi tror att det är det bästa sättet att hjälpa en våldsutövare att på sikt bli våldsfri.

Samtalens längd

Ett samtal varar i ungefär 30 minuter. Ett samtal kan emellertid se ut på olika sätt och ta olika lång tid och rådgivarna har därför en flexibilitet kring samtalens längd. Rådgivarna försöker vara lyhörda och uppmärksamma på vad klienterna efterfrågar och i vilken situation eller miljö som klienterna befinner sig i för stunden. Det händer att klienter blir stressade och vill avsluta samtalet i förtid. Rådgivarna försöker då alltid skapa en trygghet och ett lugn i "samtalsrummet", det är viktigt att klienten känner att det är ok och viktigt att prata om problemet och att rådgivaren är ett stöd fullt ut. Det händer också att klienterna har svårt att uttrycka vilket av alla problemen som är svårast eller viktigast att ta itu med först. Då försöker rådgivarna vara behjälpliga genom att sammanfatta, sortera och göra upp en plan för klientens nästa steg, efter samtalets slut.

Rådgivarna välkomnar alltid klienterna att återkomma om det skulle behövas. Det finns olika skäl till att återkomma till telefonlinjen; rädsla för att söka sig till behandlingsverksamhet, att livssituationen förändras, att förändringsviljan och motivationen avtar, eller att kontakten med den av telefonlinjen rekommenderade behandlingsverksamheten inte upplevdes tillfredsställande.

Våra råd

När en person som utövar våld ringer till telefonlinjen så är alltid rådet att klienten bör vända sig till ett behandlingsställe för att på bästa sätt ta itu med sitt våldsutövande och upphöra med våldet. Att ringa till telefonlinjen är en bra start men inte alls tillräckligt för att helt sluta utöva våld.

De flesta som ringer har en önskan om att sluta utöva våld mot sina närstående och är medvetna om konsekvenserna av deras beteende. Ansvarsfrågan är dock viktig att belysa under samtalet. En förutsättning för att en person som utövar våld permanent ska sluta utöva våld är att personen är beredd att ta fullt ansvar för sitt våldsutövande och att kunna stå för eller erkänna att "jag är våldsam". Det är ett mål i behandlingen som ofta inte kan uppnås i en första kontakt. Trots det är det viktigt att sätta ord på ansvarsfrågan under samtalet. Om en klient inte är beredd att ta ansvar för sitt eget våldsutövande, till exempel genom att peka på yttre omständigheter som orsaker till våldet, så är det viktigt att fördjupa samtalet med klienten. En klient kan till exempel säga att "det är min diagnos som gör att jag tappar kontrollen" eller "om bara min sambo slutade provocera mig" eller "jag beter mig så här därför att jag blev utsatt för övergrepp när jag var liten". För rådgivaren är det viktigt att bekräfta att sådana omständigheter spelar roll i situationer där det uppstår våld men samtidigt peka på att det alltid är klienten som är ansvarig för det våld som sker och bär ansvaret för att se till att våldet upphör.

Rådgivarna är också tydliga med att våldet måste upphöra omgående och att det måste prioriteras av klienterna. Ett första viktigt steg är taget i och med samtalet till telefonlinjen och rådet till klienterna är att fullfölja sina

åtaganden direkt genom att kontakta ett behandlingsställe och boka en besökstid.

Rådgivarna är sparsamma med att ge generella relationsråd, då vi sällan har hela bilden av situationen. Därför hänvisar vi alltid till behandling där grundligare genomgång och säkerhetsplanering kan göras.

Vårt bemötande

Ett genomtänkt och professionellt bemötande är viktigt i all hjälp- och stödverksamhet, så även på telefonlinjen Välj att sluta. Den som ringer till telefonlinjen blir bemött med respekt och förståelse för det problem som beskrivs. Ett gott bemötande innebär inte att rådgivarna på telefonlinjen förminskar den våldsproblematik som framkommer. Tvärtom så är rådgivarna tydliga med att det våld som har utövats är oacceptabelt men visar respekt för personen som vill åstadkomma en förändring. Vi anser att ett icke-dömande förhållningssätt är centralt för allt arbete med våldsutövare och i synnerhet på telefonlinjen som många gånger är det första tillfället då en person öppnar upp och pratar om sin våldsproblematik.

Ett samtal till telefonlinjen sker inte av en slump, den som ringer har samlat på sig många anledningar till att ta itu med sitt problem och gör ett aktivt val i att söka hjälp. Det finns en önskan om förändring och en stark motivation för stunden. Vi vet att motivation är en färskvara som kommer och går. Rådgivarna fokuserar på motivationen och förstärker den på olika sätt. En person som vill åstadkomma en förändring behöver få höra att den har gjort ett bra val. Klienterna måste känna sig stärkta och tro på sitt val att ta ansvar för att kunna upphöra med sitt våldsamma beteende.

Flertalet som ringer till telefonlinjen befinner sig i kris. De känner skam över det våld som de har utövat och över det lidande som det har orsakat. De känner en rädsla över vilka konsekvenser deras handlande kommer att få för egen del men även för de som har drabbats. Rådgivarna fyller här en viktig funktion i att förmedla hopp om att det går att förändras. Klienten ska känna att det går att få till en förändring men att processen sannolikt kommer att bli krävande, men att den är värd det på lång sikt.

Det är nödvändigt att klienten förstår att arbetet med att sluta utöva våld inte på något sätt är en garanti för att livet kommer att se likadant ut efteråt. Det ligger inte i klientens makt att styra över hur omgivningen väljer att göra. En partner som vill separera måste visas respekt i sitt beslut. Målet med att bli våldsfri har ett egenvärde, det främjar nuvarande och framtida relationer även om det kan vara mycket smärtsamt och svårt att acceptera att en relation tar slut.

Även om en relation tar slut så kan det vara så att man har barn, vilket är ett långsiktigt projekt och som kan ge stark motivation till förändring.

Vår syn på motivation

Målet är att varje våldsutövare ska söka behandling efter avslutad kontakt med telefonlinjen. För att behandlingen sedan ska ge ett gott resultat så behövs motivation hos klienterna. Telefonlinjens rådgivare har som målsättning att förstärka och befästa den motivation som redan finns hos klienterna när de kontaktar oss. Graden av motivation och egen vilja att åstadkomma en förändring kan se olika ut. Somliga har en hög grad av inre motivation och har beslutat sig för att en gång för alla få slut på sitt våldsamma beteende. Vissa andra är tveksamma inför att söka hjälp och det är vanligt att en partner har uppmanat till kontakt med telefonlinjen. Denna yttre motivation (partner vill att jag ska söka hjälp) behöver fördjupas och omvandlas till en inre motivation (jag vill förändra mig). Rådgivarna fyller här en viktig funktion i att hjälpa klienterna att påbörja processen att formulera sin egen målsättning och vad som krävs för att sluta utöva våld.

Motivationen är inte konstant, den går upp och ner och är en ”färskvara”. Motivation ska ses som en process. Vi märker att många som ringer till telefonlinjen har en hög motivation att ta itu med sin problematik. Ofta har en våldshändelse inträffat ganska nyligen vilket har lett till beslutet att ta itu med problemet: ”det här får inte hända igen” eller ”det här var sista gången”.

Vissa klienter som ringer framstår som mycket starka, beslutsamma och kapabla, andra är fyllda av skam inför sitt beteende och dess konsekvenser. Att befinna sig i en kris är smärtsamt och outhärdligt för klienten men ger samtidigt en möjlighet att förändra livet. Rådgivarna behöver visa empati, vara lugna och omhändertagande i dessa lägen men samtidigt påtala att det för stunden finns en utmärkt chans att förändra livet till det bättre.

Upprepade samtal

Vissa klienter ringer flera gånger till telefonlinjen av varierande orsaker. Ibland kan det röra sig om klientens bristande motivation till att ta steget ut i behandling. Att inte våga eller att inte vilja ta emot hjälp på ett behandlingsställe kan innebära att klienten återkommer till telefonlinjen. Vår syn på detta är att det för vissa klienter kan ta lite längre tid att komma i behandling och att de är välkomna att återkomma upp till fem gånger vid behov. Det är dock viktigt att inte fördjupa kontakten och relationen med klienten så pass mycket att det hindrar klienten från att ta det viktiga steget ut i behandling. Det är inte meningen att rådgivarna på telefonlinjen ska bli klientens primära behandlingsrelation.

Tysta samtal

Telefonlinjen får in många tysta samtal, dvs att klienten är helt tyst under den korta tid som samtalet är öppet. Vi vet med oss att det kan finnas ett motstånd och/eller rädsla för att prata om sina problem. När det sker brukar rådgivarna i regel prata med den okände klienten: ”Vi vet att det kan kännas svårt att prata om sina problem med en annan person men vi finns här för att

lyssna och hjälpa till. Det finns inga problem som man inte kan prata om. Om du inte vill prata med oss nu så kan du alltid ringa tillbaka hit igen.”

Hur går behandling till?

De flesta samtalen utmynnar i rekommenderad behandling och hänvisning till verksamhet i klientens hemkommun eller stadsdel. En relevant fråga som rådgivarna ofta får är hur behandlingen går till. Frågan kan enbart besvaras övergripande eftersom behandlingen ser olika ut beroende på var personen vänder sig. Generellt kan sägas att behandling erbjuds individuellt eller i grupp. Målsättningen är alltid att våldet ska upphöra och klienten behöver ta fullt ansvar för det våld som hen har utövat. Behandling handlar också om ökad självkännedom, att förstå hur våldet påverkar omgivningen och innehåller olika tekniker för att inte hamna i situationer som kan leda till våld. Precis som med all typ av terapi så är det viktigt att fullfölja behandlingen och att avsluta i samförstånd med behandlaren/terapeuten.

En fråga som ibland kommer upp är hur sekretessen och anonymiteten ser ut på ett behandlingsställe. Samtliga verksamheter som erbjuder behandling har också en skyldighet att anmäla sin oro när ett barn far illa. Det kan röra sig om ett barn som blir direkt utsatt för våld men det kan också handla om ett barn som bevittnar eller på annat sätt upplever våld. En klient kan känna en viss oro och tvekan inför att vända sig till ett behandlingsställe när risken finns att socialtjänsten inleder en barnutredning. Vi vet att många backar ur av detta skäl men vi försöker förklara och beskriva socialtjänstens arbete för att minska oron för att barnen ska omhändertas.

Svåra samtal

Vissa klienter som ringer befinner sig i en djup kris. Det kan röra sig om klienter som är suicidala, som känner en stark hopplöshet och är djupt förtvivlade. Dessa samtal kan vara livsavgörande. I svåra fall hänvisar vi till psykiatriska mottagningar eller andra stödlinjer. I andra fall uppmuntras klienten att bryta ensamheten, till exempel att söka hjälp eller stöd ifrån vänner, familj eller andra stödpersoner, att äta, sova eller röra på sig om behovet finns. Samtalen kretsar kring hur klienten kan agera i stunden för att lindra smärtan och göra sådant som kan skapa en högre grad av välbefinnande.

Hur förmedlar vi vår syn på våld

”Har jag utövat våld?” är en vanlig fråga som många klienter kommer med. Svaret är oftast ja. Många klienter ser och förstår det fysiska våldet. Att slå, putta, klämma, hålla fast eller hålla hårt betraktas av de flesta som våld. Annat beteende, som vi klassar som psykiskt våld, ses inte alltid som våld av klienterna. Många av de situationer som klienterna beskriver är psykiskt våld. Det kan röra sig om grova verbala kränkningar, allvarliga hot eller nedsättande kommentarer. Rådgivarna får ofta definiera den utvidgade våldsdefinitionen. Många klienter förstår detta, den utvidgade våldsdefinitionen kommer sällan som en överraskning. Telefonlinjen fyller i

många och mycket funktionen av att bekräfta klientens farhågor kring sitt eget beteende: "Ja, det är våld, det är allvarligt och det måste upphöra".

En stor del av samtalen kommer från klienter som inte har utövat våld under någon längre period. Det är alltid bra att klienter ringer så tidigt som möjligt, innan våldet har orsakat alltför allvarliga konsekvenser. Rådgivarna berömmar klienterna för det kloka i att de tar itu med sin våldsproblematik så tidigt eftersom våldet annars riskerar att eskalera och bli grövre över tid.

Vi kan se en "normaliseringsprocess" för både våldsutsatta och våldsutövare. Även våldsutövaren "vänjer" sig vid våldet. Det kan ske en upptrappning av våldets allvarlighetsgrad över tid och det våld som är normaliserat idag av både våldsutsatta och våldsutövare var otänkbart för bara ett halvår sedan.

På de beskrivningar som vi får från klienterna hör vi att våldet saknar uppsåt, det vill säga våldet är inte del av en genomarbetad strategi vars syfte är att styra och kontrollera. Det är viktigt att poängtera och förstå även om det inte gör våldet mindre allvarligt. Våldet måste fortfarande upphöra så fort som möjligt.

Klienterna beskriver ofta sin egen upplevelse av våldet som en kontrollförlust: "jag lyckades inte hålla mig lugn", "jag betedde mig oacceptabelt" eller "jag tappade kontrollen helt." Våldet som klienterna har utövat stämmer inte med den egna självbilden. Ofta hör vi klienterna säga: "det här är inte jag" eller "jag är inte en våldsam person egentligen".

Bilaga 3

Skrivelse från Stiftelsen Manscentrums styrelse

Inför uppstarten av pilotprojektet med telefonlinjen ”Välj att sluta” fick Manscentrum i Stockholm en förfrågan från Länsstyrelsen Stockholm om att medverka i projektarbetet, vilket Manscentrums styrelse ställde sig positiva till. Manscentrum ombads att leda och handha själva telefonlinjen och att vara med i projektets styrgrupp. Under projektets uppbyggnad har flera myndigheter, organisationer och företag medverkat och varit delaktiga i arbetet på olika sätt. Länsstyrelsen Stockholm, Länsstyrelsen Skåne, Manscentrum, Socialstyrelsen, kommunikationsbyrån Prime och mediebyrån Nowa.

Syftet med telefonlinjen var att i två län, Stockholm och Skåne, nå målgruppen bestående av personer som vill få hjälp att förändra ett kontrollerande eller våldsamt beteende.

I syfte att motverka och få stopp på våldet måste kontaktvägarna mellan personer ur målgruppen och behandlande verksamheter i hemkommunerna förenklas. Detta för att fånga upp, vägleda och motivera klienterna att söka och fullfölja behandling. Manscentrum anlätades i enlighet med ett samverkansavtal med Länsstyrelsen Stockholm för att driva telefonlinjens operativa verksamhet i denna riktning.

Inledningsvis kartlades behandlingsverksamheter i de två länen. I samråd fastslogs ett antal kvalitetskriterier vilka verksamheterna skulle sträva emot att uppnå. Kvalitetskriterierna var:

- Att personalens utbildningsnivå är socionom eller likvärdig utbildning tillsammans med steg 1 psykoterapi samt att de har kunskap om våld i nära relationer.
- Att personalen får regelbunden handledning.
- Att partnerkontakt/säkerhetsarbete med den som utsatts för våldet utförs.
- Att organisationen där behandlingen utförs är stabil och inte bedrivs i projektform.

Dessa kriterier och krav var lågt ställda för vad som kan kallas behandlingsarbete men godtogs av Manscentrum utifrån de verksamheter som fanns att tillgå. Med högre krav skulle det finnas alltför få verksamheter att hänvisa till. Här fanns också en tanke om att verksamheterna skulle vidareutvecklas och att kommunerna skulle prioritera dessa vilket tyvärr inte har blivit fallet.

När telefonlinjen ”Välj att sluta” blev öppnade upp för samtal från hela landet kom samtidigt en förändrad lagstiftning i socialtjänstlagen. Kommunerna började se över sitt arbete men vi ser inte att några professionella behandlingsverksamheter har tillkommit.

Detta innebär att webbaserad/digital behandling behöver täcka upp för det bristande antalet kvalificerade verksamheter för telefonlinjen att hänvisa till.

Att arbeta med behandling av våldsutövare kräver en gedigen utbildning. Manscentrum är en behandlingsorganisation med legitimerad personal, psykologer och psykoterapeuter som arbetar under hälso- och sjukvårdslagen. På Manscentrum bedrivs också behandling digitalt för klienter från hela landet.

På längre sikt önskar Manscentrum inte hänvisa hjälpsökande till verksamheter som vi menar inte bedriver professionell behandling. För att säkerställa telefonlinjens fortlevnad kan vi dock, vid behov, fortsätta det operativa arbetet. Vi kommer då att komplettera det befintliga utbudet av behandlare med en webbaserad/digital behandling utförd av legitimerad personal. För att Manscentrum långsiktigt ska ha kvar det operativa ansvaret för telefonlinjen är våra önskemål enligt nedan.

1. Samarbetet med Länsstyrelsen Stockholm har fungerat bra men vi anser att det blir en tröghet och för många beslutsvägar när flera myndigheter och organisationer medverkar. Om Manscentrum ska fortsätta det operativa arbetet med telefonlinjen skulle vi vilja göra det under eget helhetsansvar på uppdrag från myndighet, kunskapscentrum eller regeringskansli. Jämför kvinnofridslinjen hos Nationellt Centrum för Kvinnofrid.
2. Vi vill också att man med hjälp av legitimerad personal ska kunna ge behandling direkt i telefonen. Förutom behandling via telefon kan behandling genomföras med hjälp av digitala medier. Behandlingen bör också journalföras för klientens säkerhet och för möjlighet till kontroll och utvärdering.
3. Vi önskar öppna upp för att använda begreppet ”kris” och inte bara ”våld” i telefonbehandlingen. Detta sänker tröskeln för den som söker hjälp. Genom att behandla kriser i allmänhet kommer man också åt våldet. Att behandla andra kriser kan också bli ett förebyggande arbete mot våld.
4. Vi vill ha inflytande över vilka verksamheter vi hänvisar till och tror att ett utökat samarbete och utökad kontakt med andra behandlare skulle gynna telefonlinjen. I samband med att ett nationellt kunskapscentrum inrättas ser vi gärna att ett sådant tar på sig uppgiften att kvalitetssäkra/ackrediterar behandlarna.

Under projektets gång har Länsstyrelsen Stockholm och Manscentrum diskuterat telefonlinjens framtid och kommit fram till att det finns ett behov

av ett kunskapscentrum som tar ett helhetsgrepp om behandlingen av våldsutövare. Ett kunskapscentrum som kan ackreditera verksamheter för våldsutövare, initiera och bedriva forskning, erbjuda utbildning m.m. Vi anser att telefonlinjen på sikt bör vara knuten till ett sådant centrum. Innan ett sådant centrum är på plats deltar vi gärna, med öppet sinne, i en diskussion kring hur telefonlinjens framtid kan hanteras, vilket också är avsikten med detta brev.

Manscentrums styrelse

//

Länsstyrelsen i Stockholms län – en
samlande kraft för en hållbar framtid.

*Mer information kan du få av
Länsstyrelsens enhet för social utveckling
Tfn: 010-223 10 00*

*Rapporten hittar du på vår webbplats
www.lansstyrelsen.se/stockholm*